Ilmub kaks korda nädalas esmaspäewal ja neljapäewal

Toimetuse adres: „Rahwalehe" toimetuses Wiljandis; Wene keeli: Въ гор. Феллинъ, ред. „Рахва лехтъ"

Talitus on awatud äripäewadel kella 8 hom. kuni kella 7 õhtu, pühapäewadel kella 1 kuni kella 4 p. l.

Toimetaja kõnetunnid kella 11—1 lõunal

Rahwaleht

Politika, majanduse ja kirjanduse ajaleht.

Tellimise hind:
Aastas postiga 3 r. 50 k. postita 2 r. 80 k.
½ „ „ 1 „ 80 „ „ 1 „ 45 „
Kuus „ 30 „ „ 25 „
Wäljamaale aastas 5 rbl. poolest aastas 2 r. 50 k.
Adressi muutmine maksab 10 kop.

Kuulutuste petit-rea ruum maksab 5 kop., lehe eesotsas 15 kop.

Tellimiste wastuwõtjad saawad 7%, kuulutuste wastuwõtjad 20%.

Üksik nummer maksab 5 kop.

Palume auulikka lugejaid

lehe-tellimisi **tulewaks aastaks** wõimalikult aegsasti ära saata, et lehekuuel aastal wahetpidamata edasi wõiks käia.

Aasta-wahetusel nõuawad lehe jaamise eeltööd: nagu tellimiste raamatuse kirjutamine, adresside wäljakirjutamine, nende ladumine, parandamine ja trükkimine palju aega ja hoolsat tööd, enne kui leht lug. korralikult kätte jõuab. Jõuab suurem hulk tellimisi alles aasta wiimaste päewade sees pääle, siis ei saa lehe talitus kõige parema tahtmisega tellijate soowisid nii ruttu täita kui tarwis.

Ühtlasi teatame sellega, et **igasugu wõlgu-tellimised tähelepanemata jääwad**, sest et see talitust tööd niimeeletu suurendab, teiseks ei luba lehe wõrdlemisi odaw hind kuidagiwisi maksu pääle oodata.

Auupaklikult

„Rahwalehe" talitus.

Kohaliku kohtu keel.

Kõrgelt käiwad tagurluse ja rahwuslise sallimatuse laened meie seadusandlistes asutustes ja Wene seltskonna parempoolses kihis. Kui kaugele nende rahwuslaste määratsused püüawad ja missuguse inimesewihkawa mõistmatusega nad ette toodakse, sellest annawad hiljutise tormi puhul riigiwolikogus lõhutud pultide kaaned tunnistust. Seda tormi ja meelepaha äratas tagurlaste seas nimelt oktobristi **Antonowi** ettepanek kohalikkude keelte õiguste asjus.

Mis oli siis Antonowi ettepaneku sisu? Tõotab see ettepanek wõõraste rahwaste keeltele mingisuguseid suuri eesõigusi ja Wene riigi ühtuse mõttele kuidagi-moodu hädaohtu?

Mitte sugugi. Ettepanek tuleb hädapärralisest igapäewase elu tarwidusest ja ei ulata weel kaugeltgi selle tarwiduse täielikseks täitmiseks, ehk ta õigusemõistmist wast küll kõige jämedamate wigade eest aitab kaitsta.

Antonow pani nimelt ette, et maakohtades, kus elanikud mitte Wene keelt ei mõista, nendele ja nende seaduslikkudele asemikkudele ja usaldusmeestele (§ 389 nimetatud) lubatud oleks rahukohtutes oma emakeeles suusõnalisi kaebtusi tõsta ja suusõnalisi seletusi kohtus anda. Neid oma kohtus antud seletusi wõiwad nad ka kirjalikult aktidesse anda. Kui kohtunik kohalikku keelt ei mõista, kõneleb ta nende inimestega tõlgi läbi.

Praeguse kohtu praktikaga wõrreldes on selles ettepanekus weidi edu leida. Nimelt kohtuskäija õigus oma seletusi kirjalikult emakeeles aktidesse anda. See teeb wõimalikuks, wähegi tõlkide halbade ümberpanekute wastu ennast kaitseda. Sest aktidest wõib kohtunik tarwilisel korral kohtukäija seletusi erapooletul asjatundjal tõlkida lasta ja oma tõlget seletustega wõrrelda. Iseäranis tähtis on see edasikaebamise juures.

Ka annab Antonowi paranduse sisu rahukohtunikule wõimaluse kohtuskäijaga otse emakeeles kõneleda, kui ta seda mõistab. Siiamaale ei tohtinud kohtunik teist keelt pääle Wene keele tarwitada, kui ta seda keelt ka mõistis. Kui riigiwolikogus kohtunikkude **walimise-põhjusmõte** läbi läheb, siis oleks igatahes wõimalik niisugust inimest rahukohtunikuks walida, kes kohalikku keelt mõistab.

See on aga kõik kaudne tee ja õnne asi, kui selle paranduse teel kohtuasja nii korraldada saab, et õigusemõistmise algnõudmised kindlustatud on. Rahule wõiks alles siis jääda, kui rahukohtunik **kohustatud** oleks kohalikka keelesid mõistma.

Meie oleme pika rea aastaid kohaliku kohtu keele wastuloomuliku seisukorra all kannatanud. Paranduse ettepaneja **Antonow** on ise kui Tallinna ringkonnakohtu prokuratura ametnik seda kitsikust ja halbtust näinud, mille all õigusemõistmine siin kannatab.

Ei ole imeks panna, et äärmised parempoolsed erakonnamehed, kes ise rahwaga ligidalt kokku ei puutu, tema häda ei tunne ja ainult erakondlistest löökisõnadest ennast juhtida lasewad, selle ettepaneku juures kirjatsinalist parteiolekut ilmutasiwad. Imeks peame aga panema, et need, kes ise selle häda all kannatawad, siin waikisiwad.

Meie mõtleme siin oma riigiwolikogu saadikute pääle. Ei oota neilt keegi Maklakowi ja Roditshewi taolist kõnet, aga kus häda sunnib ja kus tarwidus nii karjuw, jääl ei ole kunstlisi sõnu tarwis. Ja niipalju oskawad ometi herrad Schulzenberg ja Teras mõlemad ütelda, et meie mitte muidu läbi ei saa, kui et kohtunik meie keelt mõistma peab.

Antonowi ettepanek on suure enamusega wastu wõetud. Et duuma enamus ennast mitte parema tiiwa meeste kisa läbi eksitada ei lasknud, kelle sekka isegi pehmesüdamline, aga segane Kapustin oli läinud, et ta ka kohtuministri lonkawat loogikat enese pääle mõjuda ei lasknud, see kõik annab temale wõrdlemisi hää tunnistuse. Et aga meie poolt mingit wabameelsemat ettepanekut enne hääletamist ei tehtud, on andeksandmata.

Seaduse-eelnõuu harutamine ei ole weel lõpnud. Loodame, et meie asemikud riigiwolikogus weel kindla seletusega rahwakeele poolt kohtus wälja astuwad. Siin on waikimisel **piirid**!! Sarnasel korral ei **tohi** meie rahwa esitajad waikida!!

Seda ja teist.

Wahwad meremehed.

Tähelepanemist-äratawa wahwa teo on minewal kuul Libawi ja New-Yorgi wahel sõitja wäljarändajate laewa „**Rossia**" laewamehed Karl Zehrpe ja Robert **Willmeri** juhatusel ära teinud.

Et Robert **Willmer** eestlane on — Baltiskist pärit — siis sünnib ehk sellest ka siin „Lib. Zeit." nr. 265 järgi juttu teha.

New-Yorgist tagasi tulles, 350 penikoormat Inglise kaanalist, silmati 6. nowembri öösel „Rossia" päält hädatulesid, mis pääle „Rossia" kapten oma laewa hädasolewa laewa poole juhtis. Kuid ööpimeduse ja möllawa maru pärast ei olnud mitte wõimalik hukkaminewale laewale enne hommikut appi minna. Teise päewa hommikul kell 7, wäikesel walgel wõidi „Rossia" päält näha, et hädasolew Inglise purjulaew **Lewrenbank** Glasgowist oli; purjulaewal oliwad kõik 4 terasmasti tormist purustatud ja 29 laewameest laewalael ootasiwad iga silmapilk külma hauda möllawates merelaenetes. Niipea kui „Rossia" pääl merehädaliste seisukord selgeks oli saanud, oliwad priitahtlikud kohe walmis hädasolejaid päästma minema. Ruttu lasti lootsik merde ja esimese ohwitseri **Karl Zehrpe** ja neljanda tüürimehe **Robert Willmeri** juhatusel algasiwad julged meremehed — oma elu kaalu pääle pannes — wõitlust möllawa merega. Et mitte wõimalik ei olnud laenetest edasitagasi wintsutatud, ilma tüürita purjulaewale läheneda, siis ei jäänud muud järgi kui köis lootsikust merehädalistele laewale wisata; köie kõnis üks merehädalistest omale ümber keha, kargas siis merde ja tõmmati köie teist otsa mööda lootsikusse: nii tõmmati kõik 29 meest üksteise järgi laewarisult päästepaati. Rossia päästepaat pidi kaks korda oma kardetawat sõitu tegema, enne kui kõik 29 merehädalist, — nende hulgas 4 haiget, — „Rossia" laele saiwad. Pääle selle katsuti weel purjulaewa kere ka järgi tõmmata; kui see aga asjata oli, algas „Rossia" oma edasisõitu. Doweris lasti merehädalised maale. Inglise lehed kiidawad Wene laewameeste julgust ja päästepaadi juhtide osawust. — Soowime ka omalt-poolt wahwa teo tegijatele palju õnne ja hääd käekäiku edaspidistel rasketel teekondadel!

Politikatarkuse läbikukkumine.

Oleme mitu korda sellest kõnelenud, et nõnda nimetatud „politikatarkus" rahwast ei elata. Oli aeg, kus politikas tõesti kawalad konksud ja salasepitsused ülemat tarkust tähendasiwad. See oli wanematel aegadel, kus politilises elus mitte laialiste rahwakihtide kasud kaaja ei kõnelenud, waid wäikese kildkonna huwid ja elumõnud. Sääl saadi küll sihti isiklikste ühenduste ja sidemete läbi asjadele teatud sihti ja käiku anda.

Mida rohkem aga politika ülesanded selle poole kalduwad, et kõiges politilises tegewuses rahwa ja riigi õnne ja hääd käekäiku silmas peetakse, seda rohkem on jääl wäikase nõndanimetatud politikatarkusega ära teha. Rahwaelunõuded woolawad oma loomulikku ja järjekindlat rada ja üksikute targad sepitsused ei suuda siin oma kawalusega midagi kunstlikult ja jäädawalt muuta.

Õige politikatarkuse ülesanne on neid rahwa elunõudmisi nii korraldada, et eesmärki wõimalikult wäikese jõuukulutusega kätte saada, et õiget wahekorda rahwa nõudmiste ja tema kandejõuu wahel selgitada ja üksikute rahwaste wõitlusele, kui ka wõitlusele oma rahwa üksikute kihtide wahel wõimalikult kulturalist alust anda, nii et terwe inimesesoo edenemine ühelt poolt ja üksikute rahwaste iseloomuline wäljaarenemine teiselt poolt kõigi wõitluste juures ometi ikka oma sihi poole edasi liigub.

Sellest seisukohast on „Postimees" alati igasugu konksusid põlanud, mille läbi meie rahwale tulewikku taheti luua, kasu ja kargu, et jumalapärast mitte meie nõudmiste läbi teisi pahandada.

See kiidetud politikatarkus, mis meil „Olewiku" öitseajal nii moodu kippus minema, oli Balti sakste käest laenatud, kes tõepoolest ennõid enne-konstitutsionilistel aegadel ainult diplomatiliste konksudega ja tagatrepiliste isiklikste ühendustega juhtiwal kohal hoidsiwad.

Meil, kus neid ühendusigi olemas ei olnud ja kus ainult siinnamaale jõuti, et „kõrgete ekstsellentside" uste pihta koputada ja wäikeste „ekstsellentside" juures politilist theed juua, jäädi politikatarkusega warsti pankrotti. Sellega ei ole meie kodumaa asjas mitte kört teise pääle tõstetud. Mis meid omajagu edasi wiinud, see on awalik auus ja otsekohene püüd olnud, oma rahwa elulisi nõudmisi maksma panna.

Balti saksad aga on ka uutel aegadel oma ajaloolistele traditsionidele politikas truuks jäänud. Uus aeg ei näinud neid mitte teiste kodumaa rahwastega ühes rõõmsas kulturalises wõitluses, waid endisel wiisil püüti silmapilkusid tarwitades oma wana lagunud maja praguseid kinni määrida ja teistele nende loomulikus edenemises kalkaid jalgade wahele pilduda.

„Düna-Zeitung," kelle elupäewad loetud on, meie aadeli häälekandja, kuulutas otsekoheseks politikatarkuseks wälja, igakordsete wõimupidajate toetusepolitikat ajada.

Ja meie nägime, kuidas sellel sihil **Purishkewitsh** päewakangelaseks tõusis ja Balti saksad Wene tagurlistele rahwuslistele sisalbajatele kiidulaulusid laulsiwad, sääljuures lootes, et selle kiidulaulu eest Saksa rahwus kõigist teistest Wenemaa wõõrastest rahwastest eraldatud eesõiguslisele seisukohale tõstetaks ja puutumata jäätaks, kui teisi rõhutakse.

Sellest seisukohast kahtlustati siis eestlasi ja lätlasi lahkpüüetes ja wabariikide asutamises, kiideti Saksa riigi-truudust ja püüti seletada, kuidas Saksa kulturaline pärm just Weneriigi elutarwidus olla jne.

Kuhu on see wastuloomuline politika wiinud?

Kiidetud ja ülistatud Purishkewitshid ei mõtlegi Saksa rahwuse ees peatada. Senikaua, kui omas majas kõik üles ja alla läks, oli neil wäga armas, kui Balti Saksa lehed wäljamaa ees nende kiitust laulsiwad. Nüüd kus nende read korraldatud ja waenukäik muulaste wastu täiel hool on, hakkawad hoobid ka Balti sakste pihta sadama. Baltimaadel algab tuttawa ringkirja täidesaatmine; Kuramaalt teatatakse juba sihikindlast Saksa ametnikkude tagandamisest Wene omade eest. Peterburi kõrgetes ringkondades asus rahwuslaste klub, kus saksad niisama hästi kui kõik muulased teisejärgu kodanikkudeks seletatakse.

Saksad on ärganud. Kõik Balti 5 riiginõuukogu liiget astuwad demonstratiwliselt riiginõuukogu tagurlisest Neidhardti grupest wälja; juutide elamisejoone ärakaotamise seaduse eelnõuule kirjutasiwad paar riigiwolikogu Saksa saadikut esimestena alla. Peterburi Saksa lehed annawad märku, et wiie riiginõuukogu-liikme tagurlisest erakonnast wäljaastumine mitte üksi nende wiie asi ei olewat, waid et nende selsjataga terwe mõjurikas Saksa kojaringkond olewat, kes nüüd oma mõjuwõimu oma siiamaalsete tagurliste sõprade wastu maksma tahta panna.

See Saksa politiline pööre tunnistab täielist läbikukkumist sakste siiamaalsele politikatarkusele. Wastuloomulik sõprus inimesewihkawate tagurlastega ja nende pahade rahwuslikste kirgede kihutamine on ennast loomulikult kihutajate eneste wastu pööranud.

Saawad saksad nüüd targaks?

Wististi mitte. Salasepitsused lähewad uuesti lahti, otsitakse teisi ühendusi ja katsutakse uusi konksusid, mis muidugi niisama wähe nendele kindelt jalgealust suudawad luua.

Senikaua kui meie Baltimaa saksad õiglasel ja auusal kombel teiste Baltimaa rahwastega omale ühel jusluse alusel mitte loomulikku ja selget wahekorda ja läbisaamise wõimalust ei katsu luua, on nemad ikka juhuse hooleks antud. Ja siia ja sinna loowides on nad eksitajaks ja segajaks olluseks Wene riigi rahwuslises organismuses, ristiks omale ja teistele.

Otsitakse Eesti naeste-rahwast . . .

Kui meie kedagi otsime, kuulame, siis tähendab see, et meil teda tarwis, ehk et ta meile mingil kombel kasulik wõib olla. Meie ajal otsitakse ja kuulatatakse tarwilisi inimesi õige tihti ajalehtede kaudu, mille läbi rohkem wõimalik oleks otsitawate seast kõige paremaid tabada.

Kes iganes suuremate ja paljuloetamate päälinna-lehtede, iseäranis aga wanameelse „Nowoje Wremja" kuulutuste osa on silmitsema juhtunud, seda paneb nimelt mitmesuguste teenistusekohtade pakkumise rohkus imestama. Sääljuures on ka õige sagedasti otsitawa rahwus nimetatud, milleks muidugi wäga mitmekesised põhjused mõõduandwad wõiwad olla. Kui loeme, et haritud prantslasi ja saksasi keele õpetamise otstarbel soowitakse, siis on ju iseenesestgi arusaadaw, et rahwuse nimetus sellepärast sünnib, et tähendatud rahwuse liige harilikult oma emakeelt kõige wabamalt oskab, et tal selle kohta kõige parem keeleline tundmus (Sprachgefühl) kui ka aktsent olemas on.

Leiame aga, et päris hariliku koha pääle ühe rahwuse seas kedagi teisest rahwusest otsitakse, mida ka iga oma rahwa liige wäga hästi täita wõiks, siis on niisugune nähtus küll alati teataw lugupidamise awaldus wõõra rahwuse omaduste kohta. Niisugust kuulutustes mõista antud lugupidamist leiame õige sagedasti kohapakkumistes Eesti naisteenijatele. Kui kellegil aasta paarikümne jooksul eestlastele ja soomlastele pahatahtlise „Nowoje Wremja" numbrid silma on puutunud, siis leidis ta harwa mõne, kus mitte „Ищется эстонка" wõi „Нужна эстонка" kohapakkumiste kuulutuste seas ei seisnud. Wahel leidus mõnes numbris niisuguseid „estonkade" otsimisi kümnete kaupa.

Siin on tõeasi, mis iseenese eest kõneleb, — tõeasi, mis näitab, kuidas Eesti naesterahwast suure Wene rahwa keskel hinnatakse, kus oma rahwusest naisteenijad keele, kommete kui ka wereseguinise poolest palju ligemal seisma peaksiwad. Ja niisugust tahtmata reklamet Eesti naesterahwaste omaduste kohta teeb leht, kes muidu silmaotsas seda rahwast ennast sallida ei tahaks ja talle mitmesugust kurja kui ka politilisi lahkpüüdeid ette heidab.

Ja kui üks osa neist Eesti naisteenijatest meie nõudmiste seisukohalt igakord nii eksemplarliselt eeskujulikud ei olegi, aga muulastega wõrreldes siisgi . . .

Ei olegi mõttes, Eesti naesterahwale kiidulaulu laulda: tema teistest rahwustest äratuntud tublidus, usinus, arusaamine, meeleausus ja muud hääd waimlised anded kinnitawad seda paremini.

Kuid see lugupidamine käis siiamaani igapäewase wähese haridusega Eesti naisteenija kohta, kelle ilmawaade ikka alles niisugune on, et ta rahwa enese seas midagi iseäralist nähtust ei paku. Kõrgema haridusega naesterahwaid on meil nii wähe, et omal ajal sugurendade soomlaste ütelus, et nad „Eesti naesterahwast asjata otsinud", sugugi ilmaldatud ei ole.

Ja kes harib meie Eesti naesterahwa häid omadusi ja waimuandeid nõuda, et ta tõesti nende poolest areneda ja kaswada wõiks? Tõesti mitte muulased, kes meie hingeelu ei tunne! Waid meie ise, kes meie oma head ja wead kõige paremini tunneme! Saksa kui ka Wene kool ei ole meie iseolemisesse mitte tungida suutnud, sest et meie neile wõõrad oleme — keele ja meele poolest.

Aga meie Eesti tütarlastekool Tartus?

Sellest tahaksime palsagt loota!

Ja kes hoolitseb selle eest, kui mitte **rahwas ise!**?

Balti sakste maakorralduse eelnõu.

Balti saksad on oma eelnõuu, mis nad „maakorralduse-uuenduse lõpulewiimiseks Liiwimaal" wälja töötanud, parempoolsete oktobristide häälekandjas „Gol. Prawdõs" awaldanud. Eelnõuu sisuks on kolm „ärakaotamist", üks „kindlaksmääramine" ja üks piiramata-jätmine. Ära kaotada tuleb wahe mõisa- ja talumaade wahel, kindlaks määrata tuleb talude suuruse alamäär, talude suuruse ülemäär aga ära kaotada ja 1893. a. seaduse kitsendused kwootemaade kohta ka ära kaotada ning kõige selle juures mõisate suuruse ülemäär piiramata jätta. Et need „ärakaotamised" kedagi ei heidutaks, siis lisatakse sakste poolt rahulisel toonil juurde, et „suurpõllupidamise suurenemist wäikepõllupidamise kulul tarwis karta ei ole", sest talumaade kokkuostmine olewat „sootu kasuta asi."

Keda jätab sakste eelnõuu siht kahewahele? Wõi paneb ütelus, et talumaade kokkuostmine „sootu kasuta asi" on, tõesti kedagi uskuma, et saksad talumaade pääle hammast ei ihu? Punane joon ära, mõisate suurus piiramata — siis on ehtsa sakste tahtmine tasa. Ja see, mis ajalehes „sootu kasuta asi" oli, muutub siis salamaid „ajalooliseks nõudeks". Palju tõotaw **lõpulewiimine**!

„Rizhsk. Mõsl" ütleb, et selle lõpulewiimise tõttu inimesed maalt linnadesse, Wene sisemaale wõi koguni wäljamaale põgenewad, mis muidugi mõisnikkudele põhjuseks on uusi põllutöölisi **Saksa asundustest** asemele tuua.

Ja siis on **Saksa wäikepõllupidajate-seltsuse** asutamiseks ülesaanus samm . . .

Eesti rahwakoliõpetajaid

palutakse oma täielikud adressid Eesti karskuseseltside keskoimekonnale Tartu Tööstuse uul. nr. 5 üles anda. Keskoimekond on otsustanud iga rahwakooli raamatukogule tohtriproua Mandi Granfelt'i raamatu tõlkest „Karskuse töös" „Laste karskuskoosolekute töökawad" 1 eksemplar ja karskusesihilist wärwilist seinatabelit Dr. A. Smith: „Arwude pähe-õppimine alalise alkoholi mõju all" kinkida. Kättetoimetamiseks läheb adressisid waja. Rahwakoolimaltsustelt ei wõi neid mitte saada, nagu järelkuulamisel selgus. Sellepärast teatagu iga rahwakooli juhataja niihästi Põhja-Liiwi- kui ka Tallinnamaal kolmekopikalisel postkaardil:

1. **Kooli nimi ja aluskuju** (walla-, kihelkonnakool jne.);
2. **Kooli asukoht** (kus wallas, kihelkonnas, alewis);
3. **Kust kaudu käiwad kirjad;**
4. **koolijuhataja risti- ja perekonnanimi;**
5. **Missugusest maakonnakeskkohast** (linnast, alewist) on koolijuhatajal kõige kergem saadetust ära tuua lasta.

Et nimelt üksikute seinatabelite pakkimine ja saatmine liig kulukaks läheks, siis saadab keskoimekond tabelid ja raamatud suuremates pakkides usaldusmäärilistesse kauplustesse, kust nad koolijuhatajatele kätte antakse.

Rutulist palwe täitmist lootes

E. K. Keskoimekond.

Ajakirjanduse ülewaade.

„Üks seltskonna kalkuse ohwer."

Ilweise surma puhul (w. Tallinna sõnumit) astub „**Wirulane**" täiesti seltskonna kalkuse ja ülekohtu wastu wälja, mille ohwriks kadunu sai. „**Wirulane**" ütleb:

Karm ülekohtune elu on ka seltskonna karmiks ja ülekohtuseks teinud. Ka seltskond peab kätt südamele panema. Ka seltskond mõistab ilma uurimata, ilma kaalumata, ülekohtust mõtju teha. Ka lähed nõ on oma inimese auule nime ja kasule wastu hoolimata. Ka seltskond tõukab kõige walgemat koristust. Pahad inimeses ainult hääd teda hää pääle oma teenitud rajada, kalatakse maha. See on kõrwaldaw ülekohus see inimeses hää ärasalgamine. Et leida mitte meie wõimetes awitada muuta — Tõesti meie wõimetes seisab ülemnähtud muuta. Ja muutma meie endid peame, et praegusest põrgust pääseda. Meie peame omale töökumara põhjusmõtteks wõtma, et ainult hääd püüded inimesi ta tegemistele kihutawad. — Oma häädes püüetes wõib ju inimene eksida, kuid eksimine on andeksantaw.

Riigiwolikogu.

Koosolek 9. dets.

Koosolek algab kell 11.15 min. Homjakowi juhatusel.

Juhataja loeb keisri wastusetelegrammi riigiwolikogu poolt majesteedile nimepäewa puhul saadetud õnnesoowi pääle ette, mis riigiwolikogu pikate leides ära kuulab. Telegramm wõetakse walgude hurraa-hüüetega wastu.

Selle järele loeb juhataja weel telegrammid Saratowi uue ülikooli rektorilt Raizmowiskist ja Saratowi linnapäält ette milles riigiwolikogu kes uue ülikooli awamiseks palju kaasa on aidanud uue teaduse-templi awamise puhul uue ülikooli ja Saratowi elanikkude nimel tervitatakse.

Kohaliku kohtu eelnõu.

Rahukogu esimehe küsimus.

Parun Tiesenhausen leiab esimehe nimetamise eest seletades et esimehe walimisel teata õigusteadline tienius mitte kindlustatud ei ole, aga temalt aga keerulisete õigusteadlikste küsimuste harutamine nõudwat.

Roditshew palub wolikogu rahwa jõudude sisse usaldada, kelle keskel palju auulaid wallamaid kohtukogu esimehi leidub. Kõneleja soowitab 1864 aasta põhjusmõtetele truuks jääda ja uuenduse selles mõttes lõpule wia.

Lwow I. wastab neile kõnelejatele, kes arwawad, et kohtukogu esimeeste nimetamine isikeiadet narjamnemise eest hoida wõib. Kõneleja arwamise järele saab isikeiadet üks kindlale jalale kui wolikogu teda nende mõtete eest jõuab hoida, mis ministeeriumist wälja lähewad ja kohtunikkude wahetamatust ähwardawad. Tarwis on kõigepäält ministeeriumi ennast seadusele alla anda ja õigust austama sundida. (Aukuamaldused pahemal pool.)

Zakarjew paneb ette Shatilowi paranduse seega täiendada, et linnadele, kes ise rahukogu esimehe walimise õiguse saawad weel Tomi kalakate maa juurde lisatakse.

Lüz toetab kohtu-kommisjoni ettepanekut ja soowib kohtukogu esimeeste walimise poolt nimetamist, sest paremad asja ikka kohtuministri kõrwad, kui eesti kõrwad, kes ei kodaniku seadust ega walitawaid esimehi ei tunnud.

Seega on harutused selle küsimuse kohta lõpetatud.

Hääletamise kohta antakse weel sõna Tõribsnile, kes teatab, et ta nimetatud esimeeste poolt tahab hääletada.

Kommisjoni aruandja Shubinski katsub kõnede sisu kokku wõttes uuesti kohtu kommisjoni otsust, kohtukogu esimeeste nimetamise mõttes. Etterpandud parandustest peab ta wastuwõetawaks üksi Gurjikowi ettepanekut.

Hääletamine.

Esimene osa 17. paragrahwist, mille järele auu-, jaoskonna- ja lisa-rahukohtunikkude kogu igas rahukohtu ringkonnas kõrgemaks rahukohtu järguks määratakse ja rahukohtunikkude-koguks nimetatakse, wõetakse ühelhäälel wastu.

Paragrahwi teise osa kohta on neli parandust sisse antud: töögruppe, kadettide, Lomonosowi ja edulaste poolt. Nad kõik nõuawad rahukohtunikkude-kogu esimehe walimist. Ainult edulaste parandus nõuab esimehelt teatawat õigusteadlist eeharidust ja kolmeaastalist teenistuse eelnõuumist. Kõik need ettepanekud lükatakse enamise poolt tagasi, ja ainult Gurjikowi parandus wõetakse suure häälteen wastu. Wastu wõetakse ka Zakarjewi täiendus-ettepanek Tomi kalakatemaa kohta 159 häälega, 122 wastu.

Kell 1 6 m. tehtakse waheaeg.

Koosolek algab uuesti kell 2.17 min.

Antakse sisse ja wõetakse wastu ettepanek, kohaliku kohtu eelnõuu harutamist jaanuarikuuni edasi lükata. Harutamisele wõetakse

riigi linnade jaalewite ja Poolamaa linnade kinnismata maranduste päält wõetawa kroonumaksu eelnõu.

Juhatuse pagale olub Shidlowski.

Sosonowitshi ütles esimene õige ei ole riik ütleldud ja Poolamaad, kui selle osa akteerie wastu seada, päälegi weel nõuda, et kinnismata waranduse päält wõetama maksu seadust muus riigis linnade kui ka alewite kohta, Poolamaal aga ainult linnade kohta maksma tahetakse panna. Kõneleja paneb ette Poolamaad selle seaduse alt wälja jätta.

Rahaministri abi Pokrowski peab Sosonowitshi arwamise õigeks ja on tema ettepane-

kuga sättia nõuab. Esimesel hääletamisel püstitõusmisega on Solonowitshi ettepanek poolt 80, wastu 85. Teistkordsel hääletamisel uksest wäljaminekuga, wõetakse tema ettepanek 101 häälega 99 wastu.

Juhataja palub riigiwolinikka saali jääda, kuna kell rikkis olewat, mispärast ta praeguse hääletamise juures liikmeid kokku lugeda ei ole wõinud, nagu kodukord nõuab.

Karjakin palub hääletamist uuesti ette wõtta, sest et paljud liikmed temast mitte osa ei saanud wõtta.

Solonowitsh, Aleksejew, Kelepowski ja Berjosowski 2. on ümberhääletamise wastu, seletades, et hääle äraandmise juures kwoorum koos on olnud.

Miljukow ja Lukashin nõuawad ümberhääletamist.

Aruandja Lerche palub, et hääletamisega mitte aega ei wiidetaks, seda enam, et kolmandal lugemisel kuimuist uuesti ümber wõib hääletada.

Wolikogu wõtab esimese paragrafi Shidlowski wäikese parandusega wastu. Wastu wõetakse ka teine paragraf.

Järgneb kolmas paragraf, millel kümme punkti on ja mis warandust üles loeb, mis maksust wabaks peawad jääma.

Waidlusi sünnitab kolmas punkt, mille järele wäike kaja toowad warandused, mille pääle maks 25 kop. oleks, maksust wabastatakse.

Rutler ja Shtshepkin panewad ette 25 kopiku asemel üks rubla määrata, sest muidu tuleks ka 85 rublalised warandused maksu alla.

Rahaministri abi Pokrowski seletab, et wabastamine rublast ja alla seda alates weel mitte wäikese wäärtusega warandust wabastamist ei tähenda. Summa tahat rubla kaudoowa maja omanikul wõiwat samas linnas weel hoone olla, mis ainult rublalise maksu alla wõib langeda. Maksu kõrgendamine kuni rublani ei olewat seega mitte otstarbekohane.

Pääle harutuste, milles Jefremow, parun Tsherkaskow, Tshikow Petrow 3. osa wõtawad, tehtakse waheaeg kella 4 kuni 4.57 min.

Kui selle järele weel Markow oma parandust poolt ja Karjakin ning Berjosowski 2. kõigi paranduste wastu kõnelenud, wõetakse punkt 3. ja järgmised kuni kümnendani kommisjoni redaktsiooni wastu.

Kümnes punkt wõetakse Lerche poolt ettepandud kujul wastu, selles mõttes, et kroonu raudteede all olewad maad ja nende pääl olewad renditeede ehitused kroonumaksust wabaks jäetakse.

Paragrahwid 4.–8. wõetakse ilma waidlusteta wastu, nendest seitsmes Lerche parandusega, mille järele wõõra maa pääle ehitatud ehituste puhta sissetuleku wäljaarwamisel nende all olewa maa renditasu maha arwatakse.

Kaheksas paragraf täiendatakse Solonowitshi parandusega, selles mõttes, et häälegewatele ja õpetlastele asutustele maksuta tarwitada antud liikumata warandusele pääle kroonumaksu ei wõeta.

Üheksanda paragrafi juurde teeb Smirnow 5. paranduse-ettepaneku, et waranduse endise puhta sissetuleku wäljaarwamisel juures ka remondi korrashoidmise ja parandamise kulud sissetuleku summast maha arwataks.

Selle wastu kõneleb rahaministri abi Pokrowski.

Kell 5 lõpetatakse päewane koosolek.

Õhtune koosolek

algab kell 8.47 min. Juhtab Homjakow.

Päewakorral on arupärimiste kommisjoni aruanded nelja läbiwaadatud arupärimise üle, mis kõik kommisjoni poolt wastuwõetawaks ja walitsusele ettepandawaks on tunnistatud.

Esimene käib selle kohta, mispärast Wladikawkasi raudtee 1. jaanuariks 1909 a. kroonu poolt mitte kätte ära ei ole ostetud ja mis põhjusel weel isegi selle raudtee kroonu käes olewad aktsiad eraisikutele on müüdud, mille läbi riigikassa otsekohest kahju on saanud. Kommisjon on leidnud, et arupärimine täitsa põhjendatud on ja ta wõetakse ühel häälel rahaministrile ettepanemiseks wastu.

Teine käib Wjatka kubermangu Kotelnitshi ja Jaranski maakondade politsei seadusewastalise wägiwalla tarwitamise kohta talupoegadelt wõlgade sissenõudmise juures. Ka see wõetakse kõikide häälteenamusega, ainult parempoolsete wastuseismisel, wastu.

Kolmas arupärimine on sõjaministrile Doni kasakate maa kohalikkude ülemuste seadusewastalise tegewuse asjus kasakate maade wäljarentimisel, mille tagajärjel kohalikud elanikud kitsasse ehk peaaegu läbisaamata seisukorda on aetud. Aruanne wõetakse ühelhäälel wastu.

Neljas arupärimine kõneleb Warsawi kindluse walitsuse seadusewastalisest tegewusest Warsawi kindralkuberneri tapmisekatses süüdistatud naiswangi Owtshareki wastu, mis nimelt selles on ilmunud, et Owtshareki kambrisse wannutatud adwokadi nime all salapolitsei agent on wiidud, kes esimese eest kaitsjana wälja lubas astuda ja tema sel teel ennast süüdlaseks tunnistama sundis, kuna selle juures waheseina taha kindluse pawiljoni ülem ja teine salapolitsei agent pääkuulajatena ära oliwad peidetud. Arupärimine wõetakse ilma harutamata wastu.

Selle järele teatab juhataja, et ta täna kaks arupärimist sisse on antud, mis rutuliseks tunnistada palutakse.

Esimene nendest on sotsialdemokratide poolt sisse antud ja käib Donets-Jurjewi metallurgia wabriku politsei seadusewastase tegewuse kohta, kelle salapolitsei osakonna agent wabrikutööliste ametiühisuse eestseisuse liikme Tokarewi kodust äraoleku ajal lõhkewad ollusi ja pommi tema korterisse wiinud, mis järele kohalik politsei, asjatugu tõsist olekut teades, töölise juures läbiotsimise toime pannud ja seda ühes teise seltsimehega sõjakohtu kätte andnud, kes selle teise kinnis ooatas surmatööle mõistnud. Arupärimise allakirjutajad seletawad, et Jekaterinoslawi sõjakohus agendi Horopolski prowokatsioni selgeks on teinud ja õigeks tunnistanud, et pomm ja lõhkewad ollused wiimase läbi Tokarewi korterisse on wiidud.

Teine arupärimine on rahwawabaduse erakonna poolt poliitilise salapolitsei ülema Karpowi tapmise asjus sisse antud ja nõuab, et selgeks tehtaks, kes tapmise sordalaaja on ja mis põhjusel ta on toime pandud. Arupärimise allakirjutajate nimel arupärimise põhjendust lugemalt seletades paneb Miljukow küsimisemärgi, et kas ta siin wiimaks mitte prowokatsioniga tegemist ei ole.

Elawa mõtete waheduse järele, millest Sosnow, krahw Bobrinski II, Miljukow, Peterburi kohtukoja prokurör ja Guchkow osa wõtawad, wõetakse parempoolsete kangest wastuseisust hoolimata mõlemad arupärimised kommisjoni kätte anda, kuna nende rutuliseks tunnistamise ettepanek tagasi lükatakse ja kommisjonile esimese läbiwaatamiseks kaks nädalat, teise läbiwaatamiseks aga krahw Bobrinski ettepanekul ainult kolm päewa aega antakse.

Koosolek lõpeb kell 11.16 min.

Järgmine koosolek 11. detsembril.

Politika ringwaatus.

Kuida Sonnino wastu on wõetud.

Kui Sonnino oma programmi 5. (18.) detsembril Itälia saadikutekogus ette luges, wõeti see waikides wastu. Isegi ta sõbrad ei awaldanud talle kiitust, et wastaseid mitte ärritada. Waewalt oli pääminister lõpetanud, kui radikalsete juhataja Pantano üles tõusis ja selle wastu protesteeris, et ministeriumide jagamise ettepanek otsekohe eelarwe-kommisjoni kätte antakse, nagu Sonnino seda soowis. Radikalsele kõnemehele awaldati pahemal-pool elawalt kiitust ja sotsialist Ciccotti nõudis, et hääletamine otsekohe ette wõetaks. Sonnino näis juba läbi kukkumas olewat, siis astus Giolitti sõber, endine rahaminister Lacava talle appi ja toetas ta ettepanekut, misga ta tema päästis. Selle järel on nüüd selge, et Sonnino ainult niikaua wõib walitseda, kui Giolitti seda tahab, ja et ainult uued walimised ta iseseiswaks wõiksiwad teha.

Esmaspäewasel saadikutekogu koosolekul seletas Sonnino, tema olla arwanud, et ta suure põhjusseadusliste wabameelse erakonna üksikute grupede tähtsamate liikmete poole pidawat pöörma, et parandustetööks nende kaastegewust paluda. Tema kinnitawat, et ta paranduste uurimisel seda silmas saawat pidama, kui palju eelarwe teha lubawat. Parlament ja maa wõiwat kindlad olla, et ta oma seadusplaanid mõne nädala järel ette panewat. Küsimise pääle, kas ministeriumil enamust olla, wastas minister, tema usaldawat saadikutekogu tarkust ja isamaalisust. Kui walitsuse ettepanekud maale kasu toowat, siis kiitwat nad ka parlament hääks. Esiotsa paluwat walitsus natuke aega kannatada. — Sonnino seletuse järel lõpetati waidlused ja wõeti ajutine eelarwe 224 häälega 65 wastu wastu.

Wäikeste talude asutamine Inglisemaal.

Nagu teada, ostawad nüüd Inglisemaal omawalitsus-asutused mõisnikkude käest maid, (kusjuures nad mõisnikka müüma sundida wõiwad) ja annawad nad wäikeste tükkide kaupa wäikepõllumeestele edasi. Nii on nad 1908. a. üle 21 tuhande aakri ja 1909 aasta esimesel poolel arwata 43 tuhat aakrit ostnud (neist 9 tuhat aakrit sunduse tarwitamisega) ja wäikepõllumeestele edasi müünud ehk rentinud. Kokku maksawad ostetud maad umbes üks miljon naela sterlingit, see on ligi 10 miljoni rubla.

Walimisewõitlus Inglisemaal.

Inglise wanameelsed teewad isearalisel wiisil kihutusetööd. Neil päiwil on wanameelsete mõisnikkude naesed ja tütred koolides käinud ja lastele öelnud, et nende isad ainult wanameelseid tohiwad walida. Kandidatide nimed on nad suurte tähtedega seinatahwlile kirjutanud, kust lapsed nad ära kirjutama on pidanud.

Londoni ja Londoni agulite walimisepäew on 31. detsember (13. jaanuar) ja krahwkondade oma 4. (17.) jaanuar. Wiimased walimised wõetakse 15. (28.) jaanuaril ette.

Austria saadikutekogu

teeb jälle tööd. Öõl wastu pühapäewa on ta uue kodukorra wastu wõtnud ja selle järel on ta walitsusele woli andnud Balkani riikidega kaubalepinguid teha ja ajutise eelarwe hääks kiitnud. Läinud nädal oli suur töötakistuse nädal. Slaawlastega ühinesiwad agrarlased, kes kaubalepinguid ei taha. Peeti poolepäewa pikkuseid kõnesid Tshehi, Sloweni ja Sakса keeli, mis suureltjaolt ära loeti. Üks Tshehi agrarlane kõneles ligi 13 tundi järgemööda, mõneminutilised waheajad maha arwatud, kus ta sõi ja jõi. Koosolek kestis 86 tundi järgemööda, ilma wähema waheajata. Töösõbrad katsusiwad, kas nad töötakistajaid wäsitada ja wõita ei suuda. Nad kuulutasiwad, et nad wana aasta wiimase päewani koosolekut edasi tahawad pidada, kui wastased enne järel ei anna. Korda mööda käisiwad nad koosolekul, mõned päewa, mõned öösel. Warastel hommikutundidel puhkasiwad korralolejad suuremalt jaolt pinkidel, laudadel ja kus muidu aset leiti, tarwilikkudel kordadel, nagu hääletamise ajal, äratati nad. Kõnet kuulasiwad ainult kõneleja sõbrad, kes talle materjali kätte muretsesiwad, ja president. Wiimaks tehti töötakistusele isearalisel wiisil lõpp. Töötakistajad paniwad uue kodukorra ette, mis presidendile suure woli annab ja töötakistamist raskendab ja soowitasiwad selle otsekohest wastuwõtmist. Sakslased ei teadnud, mis nad tegema pidiwad. Nemad oliwad töötegijad, ettepandud kodukord pidi töötegemist edendama, ja ometi ei meeldinud ta neile. Sest kui poolakad nende poolt ei ole, on nad wähemus ja walju kodukorda wõidakse siis nende wastu tarwitada. Saksa radikalsed waidlesiwad kindlasti ta wastu, teised sakslased nõudsiwad, et Saksa keel parlamendikeeleks tunnistataks, ja sakslaste üleüldine soow oli, et ettepanekuga mitte ülearu ei rutataks. Walitsus lõi slaawlaste poole ja kiitis kodukorra muutmise hääks. Poolakad ja sotsialdemokradid oliwad niisamati uue kodukorra poolt. Seadus tunnistati rutuliseks ja wõeti otsekohe kõigel kolmel lugemisel suure häälteenamusega wastu. Nüüd on ka herradekoda ta hääks kiitnud, nii et ta maksma wõib hakata. Wana enamuse asemele näib nüüd uus astumas olewat, walitsus näib slaawlastele järel anda tahtwat, aga kindel ei ole weel midagi.

Wabameelsed parandused Hispanias.

Hispania wabameelne erakond hakkab oma programmi täitma. 5. (18.) detsembril on kuningas käsukirjale alla kirjutanud, mis töö-ministeriumisse weemuretsemise tarwis iseäralise jaoskonna asutab, kelle kätte 100 miljoni pesetat antakse. Nii loodetakse haritawat maad kaks korda niipalju saada, nagu teda nüüd on, $2^1/_2$ miljoni inimesele tööd muretseda ja seega wäljarändajate arwu wähendada.

Wene riigist.

Wene-Soome lepituse-kommisjonis.

7. detsembril oli Wene-Soome lepituse kommisjon koos, kus Soome liikmete wastus ette loeti. Wastus on õige pikk. Esiteks seletab wastus Soome liikmete ettepanekut ja lükkab neid etteheiteid tagasi, nagu tahaks Soomemaa Wenemaast ennast lausa lahti lüüa. Selle järel tuleb Wene liikmete ettepanekute arwustus.

Selle eelnõu läbi, seletatakse wastuses, ei saaks Soomemaa paljude küsimuste kohta, millel määratu suur tähendus rahwa elus on, enam ise seadusi anda. Isegi need õigused, mis talle jäetakse, wõib üleüldisel seaduseandlisel teel tükk tüki kaupa ära wõtta, ja Soomemaa ei saaks selle wastu protesteeridagi. Uut seadust tahetakse ilma Soome maapäewata anda, tahetakse Soome õigust põhjalikult muuta, ilma et tema põhjusseadust tähele pandaks. Kuid see käib Aleksander Esimese tõotusele wastu, et Soome iseäraline konstitutsion niihästi tema kui järeltulijate poolt alal hoitakse ja teda tähele pandakse. Ka Aleksander Esimese järeltulijad on tõotanud Soome põhjusseadusest kinni pidada.

Eelnõu tahab Soomemaa kohta koguni wõõraid õigusliisi normisid maksma panna, mida Soome rahwas ei taha ja mis kohalikkude tingimistega kuidagi kokku ei käi. Eelnõu pääsoon on see, et Soome elu selle järel peab kujunema, kuidas Wene kasud seda nõuawad. Kuid ei ole ühtegi seadusemäärust, mida sellest seisukohalt õigeks kiita ei wõiks, kuigi see määrus õigusele ja õiglusele lausa wastu käib. Juba isegi see määrus, et riigi korra kaitsemine Soomes Soome walitsuse käest ära läheb, annab wõimalust igasuguseid määrusi Soomemaal maksma panna.

Kes seaduse ja riigi õigusekorra hinda tunneb, see ei wõi mitte sügawa ärewuseta selle pääle waadata, et Soomesse niisuguseid õiguse normisid ja mõisteid tahetakse tuua, mis wõõrsil wõrsunud on ja mis elanikkude õiguse mõistele wastu käiwad. Terwel XIX. aastasajal ei ole Soomemaal mitte ühte õigusekorra tõsist rikkumist, mitte ühtegi politilist protsessi olnud. Kui aga õigusekord ära kaotatakse, mis Soome kulturaeluga kokku on kaswanud, siis on karta kokkupõrkamisi ja kõlbliist tagurpidi minekut.

Õpetus, et jõud õigusest üle on, ei ole kusagil selgemini ilmsiks tulnud, kui selles eelnõus. Ei ole tarwis wäikese rahwa liikmeks olla, et aru saada, missuguseid tundeid niisugune seaduseandmise akt peab sünnitama. Tuleb küsida, kas suure Wenemaa wäärtus ja rahwusline iseteadwus tõesti niisuguseid abinõusid nõuab.

8. detsembril oli koosolek, kus Wene liikmed Soome wastust arwustasiwad. Korewo näitas, et Wene ja Soome liikmete ettepanekute wahel nii suur wahe on, et kokkuleppimine täiesti wõimata on. Deitrich seletas, et Soomemaa muud ei ole kui Wenemaa prowints ja et sellest seisukohast ka wahekorda nende wahel korraldama peab. Wene liikmed ei tahtwat mitte Soomemaad raudu panna ega tema kulturalist edenemist takistada, kuid ei wõiwat seda sallida, et suure Wene riigi õigused ühe prowintsi alla peawad painduma. Ähwardusi meie ei karda, seletas ta.

Juhataja seletas, et lepitusekommisjon oma ülesanded on ära täitnud ja oma tegewuse lõpetab. Ta andis oma hääle Wene liikmete ettepaneku poolt, mis ka seaduslisel teel kui kommisjoni enamuse otsus ette pandakse, millele kommisjoni wähemuse otsus juurde lisatakse.

Põrgumasin.

Päewasündmuseks, mis kõik politilised huwid kõrwale heitis, on põrgumasina lõhkemine Peterburis Astrahani uulitsal, mille juures salapolitsei ülem polkownik Karpow surma sai. Lühikese ametliku teate järele, mille me eila tõime, kujuneb asi nõnda, et Karpow rewolutsionäride lõksu langes, kes temale tähtsaid teateid anda lubasiwad ja niiwisi oma korterisse meelitasiwad. Nüüd toowad Peterburi ajalehed sündmuse kohta pikki seletusi ja kirjeldusi, mis aga asja ainult keerulisemaks teewad.

Majal, kus pomm lõhkes, on kaks wäljakäiku: maja ise on Astrahani uulitsa ääres, kuna õuewärawa Saratowi uulitsasse wiib. Selles majas on 2. detsembril Mihail Woskressenski nimeline noormees omale korteri wõtnud ja palunud, et korterisse elektriwalgustus ja elektrikellad sisse seataks. Kuni seda tööd tehtud, on Woskressenski tema oma ütluse järel wõõrastemajas elanud ja päält waatamas käinud, kuidas traatisid korraldatakse. Töö lõpu on ta enese pääle wõtnud. Ta on mööblid ostnud ja 8. detsembril korterisse asunud. Sellejuures on ta seletanud, et tema juurde tema onu ühes oma teenriga elama asub. Sellesama päewa õhtul on sinna wanapoolne meesterahwas ühes nooremehega ilmunud. See olnud, nagu pärast selgus, polkownik Karpow ühes salapolitsei ametnikuga. Woskressenski wõtnud tulijad rõõmuga wastu ja seletanud kojamehele, et tema onu on tulnud. Kojamees tõendab, et Karpow juba warem selles korteris käinud.

Warsti pärast Karpowi tulekut kõlanud kõrwulukustaw plahwatus. Kojamees jooksnud üles teise korra pääle. „Noormees", kes ennast Woskressenski onu teenijaks nimetas, seisnud werise pääga ukse pääl ja kutsunud teda tuppa surijale appi. Karpow lamanud teises toas ilma jalgadeta, mis mööda tubasid tükkidena laiale oliwad wisatud. Karpow oli töökuues.

Pärastpoole on Karpowi seltsiline plahwatuse kohta järgmise seletuse andnud. Enne plahwatust seadnud tema köögis theemasinat korda, kuna Karpow, kes ennast koduselt riidesse pannud, laua juures istunud ja jõõnud. Kui ta theemasinaga tuppa tahtnud minna, läinud plahwatus. Tema lennanud pääga wastu seina ja kaotanud mõistuse. Kui pää selginud, olnud tuba kibedat suitsu täis, mis hinge kinni matnud. Suure waewaga läinud tal korda toast wälja pääseda.

Warsti pärast plahwatust wõeti Woskressenski uulitsal kinni. Tema on maja wäljamise ukse juures midagi läikiwa niidi sarnast seadnud, millejuures plahwatus läinud. Woskressenski on kohe kiirel sammul maja juurest ära läinud. Kuna ta aga ilma palituta olnud, siis pidanud kojamees teda kahtlaseks ja hakanud taga ajama. Teised kojamehed tulnud appi. Põgeneja wõtnud brauningi taskust wälja kuid hoop tagaajajate poolt käe pääle, lööõnud rewolwri, mis tühi olnud, maha. Woskressenski wiidi Petropawlowski kindlusesse.

Kes on Woskressenski.

Woskressenski juures on mitu passi leitud. Üks nendest, mis Gorjanski nime pääle antud, olnud politseis üles märgitud. Nagu selle passi järel ilmsiks tulnud, on Woskressenski Gorjanski nime all Peterburis elanud. Kõrgematele salapolitseinikkudele on ta tundmata, niisama ei ole nad tema korterist Astrahani uulitsal ja ühendusest Karpowiga midagi teadnud. „Retsh" tõendab, et mõni aeg tagasi wäliamaa ajalehtedes teateid ilmunud, mis Mihail Woskressenski kui kõige kangema prowokatori eest hoiatanud.

„Now. Wr." tõendab, et Woskressenski juba kauemat aega salapolitsei teenistuses olnud, ja et Karpow teda täielikult on usaldanud.

Peterburi terwishoiu parandamise küsimus.

Europa suurlinnade seast on Peterburi oma surewuse poolest esimesel kohal. 1908. aastal suri inimesi ära 44311, sündis juurde 44,188, nii et suremise arw sündimiste arwust suurem oli. Iseäranis hämitawad on terwishoiu tingimised laste kohta, kes nooremad on kui 5 aastat. Selles eas suri 1908. a. 19.487 last, see on 44 protsenti kõigist surijatest. Wäga suur on surewus ka parajas tööeas. 1908. aastal suri 20–50 aasta sees 12.535 in. Kolmandik kõigist surijatest langes külgehakkawate haiguste ohwriks. See on nähtus, mida kusagil Lääne-Europa suurlinnas ette ei tule. Kõhutüüfuse poolest on Peterburi esimesel kohal. 100 000 inimese pääle tuli 111 inimest, kes tüüfuse kätte ära suri.

Suure surewuse põhjuseks peetakse päälinna halbu terwishoiulisi tingimisi, arstiabi korraldamatust ja waesemate kihtide halbu korteriolusid.

Maapõhi, kus Peterburi linn seisab, niisama ka wesi, on aastate jooksul mustuse all palju kannatada saanud, nii et praegu päälinna elanikud näituseks keetmata wett ei tohi juua.

Tahetakse Peterburi terwishoiu tingimisi parandada, siis tuleb kõigepäält tema põhja korralikult torutada. Selle küsimuse kallal on 40 aastat tööd tehtud, kuid linnawalitsus ei ole weel kindlat plaani jaksanud walmis teha. Niisama ei ole päälinn läbi kooditud, ei ole põhjawee kohtasid wälja otsitud, ei ole kindlaks tehtud, kui palju Neewas mustust on. Niisama ei ole wee muretsemise eest hoolt kantud. Mis siin tehtud, on ainult see, et wee puhastamiseks siltrid sisse on seatud. Kui halwas seisukorras weewasi on, see selgus nüüd, kui kolera möllama hakkas. Kommisjon, mis kolera wastu wõitlemiseks walitt, jättis weemuretsemise päris unustusesse.

Walitsus on sellepärast otsusele jõudnud, et päälinna terwishoiu tingimiste parandamist linnawalitsuse poolt oodata ei ole. Sellepärast tahab walitsus linna kulul ise seda korraldamist enese pääle wõtta. Sellekohane eelnõu on walmis tehtud ja riigiwolikogusse sisse antud.

Mereministeriumi uuendamine.

Mereministri Wojewodski juures oli nõupidamine, millest ka mitmed riigiwolikogu enamuse liikmed osa wõtsiwad. Minister andis selle kohta seletust, missuguseid muutusid ta ministeriumis tahab ette wõtta. Ministeriumi tahetakse wastutuse põhjusmõtte alusel korraldada. Ministerium jagatakse jaoskondadesse ja iga jaoskonna juhataja on ministri ees wastutaw. Sellega oleks siis wõimalik üksikute kõrgemate ametnikkude omawoli ja lahkpüüdeid takistada.

Naisadwokadi Fleishitsi

kohta on Peterburi kohtukoja üleüldine koosolek neil päiwil otsuse teinud, wannutatud adwokatide nõukogule ette panna pr. Fleishitsi wannutatud adwokadi abi seisusest wälja arwata, sest et tema sellesse seisusesse wastuwõtmine mitte seaduslik ei olla olnud.

Saratowi ülikooli awamisele

linnateatris oliwad katoliku, Lutheri ja Muhamedi usu waimulikuseisuse äsemikud ilmunud, kuna piiskop Germogen ja õigeusu preestrid puudusiwad.

Purishkewitshi poolt oli linnapäale telegramm saadetud, milles ülikooli — uue politilise kihutusetöö pesa — awamise üle kahetsust awaldatakse.

Moskwast. Waimulikus akademias hakkasiwad korratused. Mitropoliit Wladimir nimetas piibliloo-õpetajaks eradotsendi Wwedenski, kelle kutsumise wastu professorite nõukogu oli. Kui Wwedenski ettelugemist algas, tõstsiwad üliõpilased niisugust müra, et professor kuuldesaalist pidi lahkuma. Rektori manitsemised ei aidanud.

Soomemaalt.

Teedeministerium ja Soome raudteed.

„Walitsuse Teatajas" on Kõigekõrgemalt poolt kinnitatud määrused Soome raudteede ülewaatamise asjus Wene riigi teedeministeriumi poolt ära trükitud. Uute määruste järele on Soome raudteede ülewaatus iseäraliste ametnikkude hooleks antud; neil on Soome raudteewalitsuse nõukogus hääleõigus, nad wõiwad kõik oma nõudmised otsekohe raudteewalitsusele ette panna ning Soome senatis seletusi anda. Mõtete lahkuminemise puhul Soome walitsusekohtade ning nimetatud rewisorite wahel jääb lõpulik otsustamine teedeministri ja Soome kindralkuberneri hooleks. Uute Soome raudteede ehitamist kui ka Soome raudteede ühendamisetöösid Wene omadega wõib edaspidi ainult tähendatud ametnikkude osawõtmisel toimetada.

Helsingist. Soomemaa kindralkuberneri abiks on lehtede teatel praegune Peterburi linnapäälik Drachewski kinnitamiseks kõigekõrgemalepoole ette pandud. Drachewski oli teatawasti Bobrikowi ajal Soome raudteede ülemaks.

Lätimaalt.

Wolmarist. Koosolekute asjus. „Dj. W." kuulmise järel olewat Wolmari maakonnaülem ringkirja wälja andnud, mille järel tulewa aasta 1. jaanuarist alates olgu mis mis taht awalikka koosolekuid ainult niisugustes ruumides ära wõib pidada, mille plaanid kubermanguwalitsuses ära on kinnitatud.

Kodumaalt.

Tartu Maarja Wõnnerist. Üks magaja jälle ärganud. Üleminewal suwel tärkas Wõnneris mõte raamatukogu asutada, kuid jõudude puudusel pidi ettewõte pooleli jääma. Minewal suwel tõusis aga mõte uuesti koguajõududega midagi kätte saada. Nimelt on Wõnneri hääl kohal. Kuus walda puutuwad siin kokku. Asi läks läbi ja nõnda ühinesiwad Wõnneri, Wasula, Raadi, Sootaga Wedu ja Elistwere waldade lähemad osad. Otsustati „Wõnneri rahwaraamatukogu" nimelist seltsi asutada. Põhjuskiri seati Peterburi Hariduse Seltsi põhjuskirja järel kokku, oktobris tuli kinnitus. Seltsil on laialine töõwõimalus ja tegewusepiirkond (Tartu kreis). Oma püüete tutwustamiseks pani selts 6 detsembril awamise puhul rahwakoosoleku toime. Päewakord oli sisukas, nõnda et ta rahwale iseäralist huwitust pakkus. Ja pidu oli meil esimene sarnane. Koosoleku awas kohaomanik Steinbik. Kõnelejatena astusiwad üles üliõpl. K. Einbund, kirj. P. Kitsimägi ja kooliõp. P. Wirkhaus. Esimene kõneles seltslise ja ühistegewuslise elu tähtsusest, teine meie praegusest tarwidusest ja ligematest ülesannetest, kuna kooliõp. P. Wirkhaus koosolejaid seltsi püüetega tutwustas, näidates, mis selts hariduslistes lastekaswatuslistes ja majanduslistes püüetes teha tahab. Lõpuks kõneles weel K. Einbund seltsist, kuidas neid püüdeid täide saata. Kõned oliwad huwitawad. Oleks soowida, et maal sarnaseid „kihutuse-koosolekuid" rohkem toime pandaks. Pidul mängis Wäägwere puhkpillide koor. Jääb üle noore seltsi laialisele tegewusele häid tagajärgesid soowida, seda rohkem, et tal hääd muusikalised jõud käepärast (Wäägwere-Wedu) orkester ja puhkpillide koor ja waimline toetus linna läheduses, sest sarnase ühistööga wõime meie tõesti „wäikestest meestest suurteks meesteks saada", nagu üks kõnelejatest lõpuks ütles.

Wõnnu Lääniste ja Terikeste poolt kuuluse alatihti hobusewargusest; wististi asub siin lähedal mõni hästi korraldatud waraste pesakond. —en.

Wõnnu Ahjalt. Salakõrtsid. Siinse politseikordniku Mengeli 2 aastasel tegewusel on mitmed salakõrtsipidajad 3 rahukohtuniku juures wastutusele wõetud. Iseäraldusesks on, et isegi keegi siinse wallaametnik salajase alkoholmüümise pärast 5 kuuks kinni mõisteti. —en.

Walgast. 6. skp. pühitses siinse Greekakat. Jsidori kiriku preester Kahrlin oma 25-aastast ametijuubeli. Muude kingituste hulgas oli koguduse liikmete poolt üks wõidulaenu pilet. Õhtul oli Wene seltsis pidusöök.

Walgast. Neljapäewa öösel 4 skp. wõeti 5 raudteewabriku töölist, nende hulgas eestlased Fiks, Järw ja Köster, kinni. Põhjuseks olla punased päewad. Neid süüdistatakse proklamatsionide laialelaotamises, streikimises jne. Kinniwõetud on, pääle paari, kõik perekonnaisad.

Walga Eesti Karskuse Seltsi einelaua pidajaks on G. Frisch walitud. Arwatawasti seatakse nüüd einelaud paremale korrale. Eestseisus kawatseb seltsi põhjuskirja muuta ja nimelt nii, et ka alaealistel wõimalik oleks liikmeks astuda. Teiselt-poolt plaanitsetawat karskuseseltsi mõneks muuks seltsiks ümber muuta, mis rahaliselt rohkem kindlustatud oleks. Oleks soowitaw põhjuskirja laiendamine ja ühes sellega karskuse hääks elawam töötamine esmalt seltsi enese liikmete keskel ja pärast muidugi wäljaspool seltsi. —nn.

Rõugest. Karskuseseltsi agaramad tegelased on nüüd, jõulude eel, terwe ringreisi ette wõtnud. Pea iga pühapäew panewad nad ühes ehk teises koolimajas kirjanduse-õhtu toime. Esitakse on enamasti mõni sega- ehk meestekoori-laul, kõned ja lõpuks tants.

Kihelkonnakooliõpetajaks walis konwent 3. dets. G. Saare, kes juba s. a. märtsi-kuust saadik kihelkonnakoolis õpetaja asetäitjana rahuloldawalt on töötanud.

Rõuge Karskuseselts on mahuliste kirjanduse õhtutega ümbruskonna koolides, laste jõulupuu hääks — lõpule jõudnud. Kõigil pool oli osawõtmine suurem kui loota wõis: Rõuges ja Sännas pidid paljud piletite puudusel pidult ära jääma.

Wargad hakkawad siin wõimust wõtma. Nende külaskäikude kohta on ausad elanikud, nagu näha, päris nõuuta ja kaitseta. Siin on otsekohe „waraste ühisus." Oma ameti talitusi toimetawad 4–6 kesi ühes koos. Nii hulguwad nad siin ümberkaudu ühelt laadalt teise, mitte üksi maal, waid ka Wõru ja Walga laatadel. Kõige armsamini wiibiwad nad poodides, kus rahwast palju. Üks ehk kaks küsiwad midagi wälja, kauplewad, sordiwad — ja asjad libisewad selja taga, säält, käest kätte edasiandes, uksest wälja jne. Asjad, mida keegi ise tarwitada ei wõi, müüdakse „agentide" läbi edasi. Laada pikematel waheaegadel katsuwad meestesoost „ametmehed" järele, kas kõigil pool aida, lauda, talli ja sahari uksen lukus on. Kas just kardetawad ühisuse juhid asuwad, kas Haanjas, Kasaritsas, Rõuges wõi Kurtis, ei tea kindlasti ütelda. Kaib üleüldise ar-

wamise järele jääb see aun wist wiimasele.

Kas ei leia seltskond, temale kahjulise olluse ära kaotamiseks mitte küllalt nõuu?

J—!

Kolga-Jaanist. Wallamaksu jagamises samm tagasi. Et mullune maksuwõtmine (peremehe käest 5 kop. taalri päält rohkem kui poisi käest) wolimeeste ütluse järele palju segadust sünnitanud, siis otsustas W. wald 8. detsemb. wana korra juurde tagasi pöörda ja kõikide käest ühewõrra maksu sisse wõtta. Ainult liig noortele ja liig wanadele lubatud alandust. L.

Järwa-Jaanist. Kaubatarwitajate ühisuse koosolekul, 5. dets. waliti kaupmees Aug. Lorenzson Tallinnast ühisuse poodi juhatajaks; ta saab 30 rbl. kuus kindlat palka, läbimüügist 2 prots. ja korteri küttega. Kauplus awatakse uuel aastal. Laenu- ja Hoiu-ühisuse eeltööd anti kohaliku kaupmehe hra Reinhold Mühlbaumi toimetada. Jõudu tööle! —ur.

Helme-Kärstnast. Siinsed postiolud lähewad tagurpidi. Postitasku toodakse meil ainult kaks korda nädalas Tõrwast wallamajasse. Siin jääb terwe postisaadetus rahwatuppa laua pääle, kust igaüks, kes soowib, nad ära wõib wiia. Wõõraste ajalehte, kirjade jne. ärakandmine on Kärstnas tuntud asi. Kas ei saaks ehk wallawalitsus kuidagi niisugust asja korraldada!? Antagu postisaadetus wähemalt kellegi kindla hoole alla, kes järele walwaks, et igaüks oma kätte saab. —o.

Amblast. Koolide elu-olu. Eesti Noorsoo Kaswatamise Ambla haruseltsi kool töötab kaunis rahuloldawate tagajärgedega. Koolis on 3 õpejõudu, (2 gümnasiumi haridusega). Õpilasi on kolme klassi pääle 76. Kooli õpeabinduusid on jõudu-mööda muretsetud, näit. ka füüsika-õpetamiseks. Kool wõtab ülespidamiseks umbes 2200—2300 rubla aastas ära, kuna kooliraha näol sissetulek 1000 rubla ümber on. Nii peab selts koolile üle 1000 rubla juurde maksma. Nälkemüüki on raske toime panna, ei lubata asju korjata, Selts wõib asju ainult wastu wõtta kui talle kingitakse. Seltsiliste on Amblas palju, igaüks tahab aastas mõnegi pidu toime panna, nii ei tohi pidudega ka wäga suurt sissetulekut oodata. Peab tähendama, E. N. K. Seltsi pidudest on kõige enam osa wõetud, nii wõis ta siiamaale korralikult töötada ja üle 900 rubla hoiukassasse panna. Liikmeid on seltsil 218.

Tapa E. N. K. osakonna kool saab uueks aastaks Seltsi oma majasse. Maja on kolme klassiga ja kooliõpetajate ruumidega. Praegu töötawad 1 mees- ja 1 naiskooliõpetaja umbes 60 lapsega.

Wallakoolidest on Uudeküla kool ministeeriumikooliks ümber muudetud, kus 2 kooliõpetajat ametis. Nõmküla walla koolidel on hoopis parem järg, kui teistel walladel.

Roosnas ja Karkusel on üsna uued suured majad. Kooliõpetajate palgad on wälja makstud, — wallawanem saatnud nad kooliõpetajatele ise kätte. Ambla wallakoolid on esimeses rahuloldawas korras, kooliõpetajatel raha ja koolil puid. Kõige täbaramas seisukorras on Lehtse walla koolid: — kooliõpetajatel palgad saamata, wallakassa on tühi, koolimajad on küttematerjali puuduses. Siin on Moe kool, kus kooliõp. oma juwel reketäit tarbeks raiutud hagudega ise peab abiu käima ja walla sundel kewadel ja sügisel teeb sillutama. Tuli ette, et sillad koolipäewa pääle juhtusiwad, pea nüüd kooli, ehk mine sillule. Puude puudus on ka Jootma koolis suur.

Weel on wiga, et lapsed hilja kooli saadetakse. Lehtse wallas arwatakse koolides puudust kaotada, kui neid ministeeriumi-koolideks ümber muuta. Otsused on juba paari kooli kohta tehtud.

Koeru Liigwallast. Nihkub. 6. dets. oli wallamajas „Rakke laenu- ja hoiu-ühisuse" asutamise asjus koosolek, kus agr. A. Kalm seletust andis. Asutajaid-liikmeid leidus 28. Ühisuse tööpõld määrati 10 wersta igapidi; selle alla käib kohalik wald terwelt ja mõned üksikud lähemad külad naabriwaldadest. „r—n"

Tüükt. Meie Laenu- ja Hoiuühisus wõib oma esimese tegewuseaastaga rahul olla. Raha läbikäik oli kuni 1. skp. pääle sajatuhande rubla, kuna liikmete arw üle 130 oli. — Et hoiule esialgu wähem toodi, kui laenuks tarwitati, siis oli ühisus aasta algul sunnitud 15,000 rubla Tartu Eesti Laenu- ja Hoiu Ühisuselt laenuks wõtma, kuna wiimasel ajal juba rohkem on halatud hoiule tooma. Laenu tarwitatakse kõige rohkem kohtade wäljamaksmiseks, siis aga ka põllurammu, põllutöömasinate jne. ostmiseks ning maaparandamiseks. J. S.

Mõisaküla naistegelased paniwad 5. dets. P. E. Kooliseltsi Mõisaküla osakonna 2-klassilise kooli kehwemate õpilaste kasuks Mõisakülas, hr. Kõwa ruumides pidu — laulu, ilulugemiste, näitemängu ja tantsuga — toime. Wärskelt asunud naiskoor laulis kaks laulu. Mängiti Koidula „Säraane Mulk." Sissetulek ligi 110 rubla. —

Mõisaküla raudtee-wabrik on ju nädala päewad tööga lonkamas. Juurdewe seltsi poolt kinnitatud aastakulude eelarwe summa olla lõpekorral ja sellepärast tasutakse töö wähendamisega uue aastani läbi ajada. Töötatakse nädalas päewa kolm. Kehwematele ja wähema palgaga töölistele teeb see asjalugu raskust, päälegi kus ka päha enam kaugel ei ole. Kõrwalist tööd, mida wabadel päewadel teha wõiks, ei ole. Wanemad töölised wõiwad siin 150—200 kop. ja ka rohkemgi päewas ära teenida, nooreamatel ja õpilastel on palgad wõrdlemisi madalamad. Harilik tööpäewa pikkus on 9 tundi, laupäewadel 7 tundi. R—s.

Kuresaarest. Saaremaa Eesti Põllum. Seltsi pääkoosolek 6. dets. Maaparanduse krediidi küsimuses andis hra Warwas pikemalt seletust (Крестьянское земледелие" ilmunud juhatuse põhjal). Laenu saaks näit. maa kuiwatamiseks, puude juurimiseks, küngaste tasandamiseks, maa põlluks muutmiseks jne. Laenu eest oleks 4 protsenti maksta, laenu antaks kuni 20 aastani. Ka antakse palwe pääle kroonu poolt maaasjanduse tundja, kes paranduse-plaani kokku seab. Üleüldse wõib laenu saada 75 prots. eelarwesse tehtud summast, mis teatud parandusetöö pääle ära kuluks. Koosolek soowitas, et seltsiliikmed selle laenu muretsemiseks sammusid astuma hakkaksiwad, iseäranis soode kuiwatamise otstarbeks.

—

Haapsalus 7. dets. Walimisewõitluses 3. ja 4. dets. wiis Eesti erakond oma-poolt ülesseatud mehed wiimieni läbi. Wanameelsest erakonnast wõeti 8 meest nimekirja, kuid neid oleks wõinud ka wähem olla: kokkuleppimist mingisugust ei olnud, ja sakslased läksiwad oma 28 mehega, need kaasa arwatud, kes Eesti nimekirjas oliwad, wälja wõitlusele. Esimesel päewal tuli üks wolinik puudu ja 5 kandidati; jäeti järelwalimised teiseks päewaks, lootes et sakslased kõik tulewad ja Eesti walijad puuduwad. Kuid eksiti: mehed oliwad peaaegu kõik ilmunud ja terwe nimekiri wiidi läbi. Nüüd on hädaldamine suur kaotuse üle. Walmistatawat kaebusekirja, et walimisi ümber lükata. Mitte mahsde rumalus ei ole wõitnud, nagu seletada püütakse, waid oma kodaniku õigusest ja kohusest õieti arusaamine ja oma isiku auu õigesti hindamine on Eesti walijaid nii ühelmeelel pidanud, et need mehed lahti laeti, kelle tegude wastu meil enam usaldust ei olnud. Nii korratusse olekusse tööle minna ja sääljuures tegewust õigetesse rööbastesse wiia, nõuab uute käest kahekordset jõudu ja wilsadust. Wirgutagu Haapsalu üksmeel ja rohke osawõtmine kõiki teiste linnade walijaid üles, sest meie wõit oli ainult 5—9 häälearwusega. Julguit, tahtmist ja ühistunnet kõikidele. Hakatus oli hää, olgu lõpp teistes linnades weel parem.

Tasuja.

Karwast. Kurb õnnetus. 8. dets. jäiwad kaks naesterahwast raudteerongi alla. Suure tuule pärast ei ole nad weduri wilet mitte kuulnud. Mõlematel jäiwad perekonnad leinama, teisel õige rohkearwuline.

Tallinnast. Rongi alla oli möödaläinud pühapäewal Tallinna elanik rätsep J. Ilwes enese heitnud. Kadunu oli Rätsepatööliste-ühisuse liige ja töötas kauemat aega ühisuse töökojas. Ta oli esiotsa töökojas raamatupidaja ja ühes sellega ka raha-asjade toimetaja. Et tal aga raamatupidamisest mingit teadmist ei olnud, siis oliwad tema poolt peetud äriraamatud täiesti korratus olekus. Wõimata oli nende järel töökojas sissetulekutest ja wäljaminekutest õiget pilti saada. Sellest siis ka tuli, et kadunut raharaiskamises hakati süüdistama. Waliti uus raamatupidaja, aga Ilwese asi ei selgunud siiski ja teda kahtlustati raharaiskamises edasi, ning taheti sellepärast kohtulikule wastutusele wõtta. Nagu kadunu poolt „Wirulase" toimetusele saadetud kirjast näha, on ta raharaiskamises täitsa süüta olnud. Wõib arwata, et õnnetul sündmusel arusaamatus põhjuseks oli. Igatahes on see töökoja juhatuse poolt ettewaatamata tegu olnud, et ta asjatundmata inimese raamatupidajaks walis, kõige selle tagajärg oli ühe inimese õnnetu surm. „Pwl."

Tartu teated.

Läte pidu!

Aleksander Läte põeb Silesias. Paranemise lootused ei ole halwad; aga ainult siis, kui raskele parandusekatsele puhkus lõunamaa õhus järgneda wõib.

Läte helitööde austajad, Läte kui wäsimata muusika-elustaja poolehoidjad, Läte kui hää inimese sõbrad — kolmapäewal 16. detsembril kell 9 õhtu on Wanemuises Läte auuks muusikaõhtu!

Põllutöölehe wäljaandmise asjus

on 7. dets. walitud korraldaw kommisjon, nagu meile teatatakse, järgmised otsused teinud: Ühistegewuse edendamiseks antakse kord kuus lisa „Ühistegewuseleht" wälja, mille toimetajaks cand. A. Hanko, Tallinnast, walitakse, kes meil praegu kõige tublim jõud sellel põllul on. „Ühistegewuseleht" antakse „Põllutöölehe" lugejatele hinnata kaasa. Et aga ka need teda tellida wõiksiwad, keda põllutöö mitte ei huwita, siis otsustati teda ka üksikult tellijatele saata. Üksikult tellides oleks „Ühistegewuselehe" hind aastas 50 kop. ilma postita ja postiga saates 75 kop.

„Põllutöölehe" päätoimetajaks jääb cand. agr. A. Eisenschmidt edasi. Et aga herra Eisenschmidt ka tulewal aastal Majanduse-Ühisuse juhatusesse peab jääma, kuna kohast isikut ei ole, kes praegu Majanduse-ühisuse ikka suurenewat tegewust juhtida wõiks, siis otsustati „Põllutöölehe" toimetusesse tubli abitoimetaja ametisse panna. Selleks kutsutakse agr. J. Mägi, Nowo-Aleksandriast, kes „Põllutöölehe" lugejatele juba tubli teadusemehena ja kirjamehena küllalt tuntud on. Ühtlasi kutsutakse karjakaswatuse osakonna tegewaks toimetajaks Dr. agr. J. Raamot, kes nagu tuttaw, selles asjas meie kõige parem eriteadlane on. Et praegu üleminek linakaswatamisest karjakaswatuse pääle käes on, siis tuleb seda wäga tähtsaks pidada.

Et „Käsitöölehe" trükikulud üksina iga numbri kohta 6 kopikat wälja teewad, toimetusekulud, postikulud jne. juurde arwamata, siis otsustati selle hinda kõrgendada. Nii maksab „Käsitööleht" edaspidi „Põllutöölehe" lisana tellides aastas 1 rbl. ja pooles aastas 50 kop. Üksikult tellides jääb hind endiseks, 1 rbl. 50 kop. aastas ja 80 kop. pooles aastas. See kõrgendus ei suuda küll „Käsitöölehe" wäljaandmise kulusid ära katta ja Käsitöölehele tuleb ka edaspidi juurde maksta, hinda rohkem kõrgendada ei arwata aga mitte wõimalikuks. „Aiatööleht" hind jääb endiseks.

Kuna nüüd „Põllutöölehe" toimetuses edaspidi kõige paremad jõud ametis on ja ka wäljaspoolt kõiki kaastööga toetama kutsutakse, kes meie põllutöö, karjakaswatuse, ehk ühistegewuse edendamiseks kaasa töötada sooviwad, kuna aga wäljaandmine ühisel kulul kindlal alusel on, siis julgeme küll loota, et „Põllutöölehe" lugejate arw tulewal aastal wähemalt kahekordseks tõuseb. Selleks jõudu!

•

Raamatukogu luba andmata jäetud.

Eesti Noorsoo Kaswatuse Selts palus Liiwimaa kubernerilt luba Püha kiriku juures raamatukogu asutada, mis Püha osakonna hoole alla oleks jäänud. Nüüd tuleb kubermanguwalitsuse poolt teade, et palwe tähelepanemata jäetud, sest et seltsi põhjuskirjas mitte ütelbud ei ole, et ta raamatukogusid wõib asutada.

•

Kõneõhtud ja alaealised.

Wastlustest „Karkuse Sõbra" kõneõhtul, kus pr. M. Kurs-Olesti kõnet harutati, tahtis ka üks alaealine, kes nagu pärast selgus, kooliõpilane oli, osa wõtta. Koosoleku juhataja M. Raud wõttis temal kohe sõna ära. Korrapidaw politseinik tegi protokolli ja asi anti kohtu kätte. 10. detsembril oli nüüd M. Raud 3. rahukohtuniku juures selle eest wastust andmas, et ta alaealist oli lasknud awalikust koosolekust osa wõtta. Kohus määras M. Rauale 15 rubla trahwi ehk maksujõuetusel 3 päewaks arresti.

•

Liiwimaa kuberner Swegintsow

on neil päiwil, nagu Riia lehed teatawad, pääministeer Stolõpini jutul käinud.

•

Õpekeele keeld Leedu koolis.

Minewal nädalal käinud „Ryg. Gasf." teatel rahwakoolide inspektor Riias Leedu Abiandmise Seltsi kooli rewiderimas, kusjuures ta seletanud, et tulewikus õpekeeleks ainult Wene keel wõiwat olla, mitte aga Leedu keel.

•

385 rewolutsionääri sõjakohtu ees.

Tulewa aasta aprilli- ehk mai-kuul tuleb Wilna sõjakohtu wäljasõitwa osakonna ees Riias 385 rewolutsionääri asi harutusele, keda selles süüdistatakse, et nad 1905. a. Frauenburgi mässulisest liikumisest osa wõtnud. Kohtu ette on umbes 1000 tunnistajat kutsutud. Asja harutamine kestab umbes 2 kuud. Paljud süüdistatawatest on juba 1906. a. saadik kinni; muist neist on kautsjoni wastu wabaks lastud. Süüaluste arwu järel on see wist küll kõige suurem rewolutsioni-protsess, mis harutusel on olnud, mitte ainult Baltimaal, waid terwel Wenemaal.

•

„Rishski Westniku" toimetaja Wõsotski ja tema-meelsete palwekiri riigiwolikogule.

Hiljuti Riias asutatud Wene poliitiline klub „Russkaja Besseda" on hiljuti „Rishsk. W." toimetaja kaudu Peterburisse riigiwolikogule palwe saatnud, milles nõutakse, et Baltimaadelt kolm Wene asemikku riigiwolikogusse saaks ja nimelt igast kubermangust üks. Ka üht kohta riiginõukogus nõuab tähendatud klub Balti wenelastele. Kirja lõpul seletatakse, et Balti wenelastele aunkohuseks olewat muulaste wastu walitsewa rahwa wõimu üles näidata.

•

Eesti tütarlastekooli asjus

käis Eesti Noorsoo Kaswatuse Seltsi esimees eila Riia õpekonna kuratori jutul.

Kuraator on sellega nõuus, et Eesti tütarlastekoolil V. klassi kõrwale kokkuwõetud eeskawaga iseäralik lõpetuse-klass nende kaswandikkude jaoks awataks, kes kooli täit kursust lõpetada ei saa.

Õpekonna kurator on ka sellele peri, et kooli juurde iseäralik kooli nõuukogu kooliõpetajate, seltsi ja lastewanemate asemikkudest elule kutsutakse.

Wiimaks ei taha õpekonna kurator ka sellele wastu seista, et kõrgemale Eesti tütarlastekoolile ametlikult eragümnasiumi nimetus antaks.

•

Häätegewate markide pärast.

Kuna sekeldused Tartu maakonna-politsei ja põllumeeste seltside wahel häätegewate markide nõudmise asjus põllutöö näitustel wist kuni senatini ulatawad ja sääl otsustamist ootawad, lõppis neil päiwil üks iseäraline markide asi omalinna piirides.

31. mail üüris „Karkuse Sõber" kaupmehe Brocki käest uue laewa „Hansa" ja wedas sellega päewa jooksul rahwast Haaslawale ja tagasi. Haaslawal oli õhtul seltsi poolt pidu. Laewaga wiibi ka Tartu ew. noortemeeste seltsi muusikakoor Haaslawa pidule mängima Muusikakoor lasi oma helisid ülessõidul ka laewalael kuulda.

Järgmisel päewal tuli keegi Aleksander Müller (Mölder) maakonnaülema noorema abi Soltanowski juurde ja palus „Karkuse Sõbra" eestseisust selle eest wastutusele wõtta, et laewa pääl müüdawatel ülessõidu piletitel mitte häätegewaid markisid pääl ei olnud.

Tehti protokoll, kuulati inimesi üle ja wahetati asja pärast kirjasid. „Karkuse Sõbra" esimees andis seletuse, et laewasõidu asi lihtne ärilik ettewõte oli, millel häätegewate markidega midagi ühist ei ole. Seltsi poolt toimepandud pidu õhtul oliwad piletitel margid. Aurulaewa omanik Brock tunnistas, et tema laewa rahwa ülewedks üürinud, kuna mõned lõbusad reisijad sõidul täielise lõbusõidu iseloomu arwasiwad olewat. Asi kaswas pääle paarikümne akti suuruseks.

Nüüd 7. detsembril anti linnapolitsei poolt „Karkuse Sõbra" esimehele teada, et prokuröri abi politsei poolt sisse antud asja nuhtluse seaduse kohtupidamise korra 258 § põhjal ära lõpetanud.

•

Pihkwa kubermangu-haigemaja Tartu ülikooli-kursuste kätte andmine.

Nagu „Retsh" teatab, pidanud teisip. Pihkwa kubermangumaakogu-walitsuses ettepanek harutusele tulema, et Pihkwa kubermangu-haigemaja Tartu ülikooli-kursuste kätte arstiteaduskonna awamiseks antaks ja 15,000 rubla ühe kuulderuumi ehitamiseks määrataks.

•

Kirjanik Hans Põõgelmann wõeti Tallinnas, kus ta wõõra nime all elas, mõne kuu eest kinni. Nüüd on Põõgelmann 1905. aasta rewolutsionilise tegewuse pärast administratiwlisel teel 4 aastaks Tomski kubermangu asumisele saadetud. Asumiseaeg algab 25. nowembrist 1909. a.

„Pwl."

•

Posti- ja telegrafi pääwalitsus

kawatseb uuest aastast pääle posti- ja telegrafi-kontorites tellimisi ajalehtede ja ajakirjade pääle wastu wõtma hakata.

•

Senati seletus.

Senat on seletanud, et senati järelwaatuse alla mitte niisugused päädõjaülemuse korraldused ei wõi käia, mis neis kohtades tarwitusele on wõetud, kus sõjaseadus maksew on.

•

Kange maru Baltimere ääres.

Peterburi pääobserwatorium on mitmetest Balti mere ja Botnia lahe ääres olewatest linnadest teateid saanud, et sääl 7./8. detsembri öösel kange maru möllanud. Iseäranis kuulmata kange oli torm Lubawis

Tormi tekkimise põhjuseks Balti ja Saksa meres oli kaunis sügaw tsüklon, mis Walge mere poole wajus. Obserwatoriumi arwamist mööda tulewad nüüd kaunis tugewad külmad. Lähemal ajal on rohket lumesadu oodata.

•

Wilja wäljawedu Balti sadamate kaudu.

Raudteewalitsus annab teada, et praegu raudteede pääl 9300 wagunit wilja seisab. Wili weetakse Balti sadamatesse. Sellest on 1900 wagunit Riia, Libawi ja Tallinna sadamasse määratud. Et nendes sadamates wili ruttu ümber laaditakse, siis ei ole kaubawedul nendes sadamates takistusi. 7180 wagunit wilja saadetawat Windawi. Aga et sääl kõik aidad wilja täis on, mis aurulaewade pääle tuleb laadida, siis wõib see sadam igopäew ainult 50 wagunit wilja wastu wõtta, kuna wiljawedu teistes sadamates takistuseta on.

•

Õpereisi Kaukaasiasse

wõtwat 41 kohaliku ülikooli õpilast assistent Swobodini juhatusel ette. Reisi otstarb olewat sääl seid majanduslisi ja muid olusid tundma õppida. Reis algab 10. dets. ja kestab 41 päewa, s. o. kuni 20. jaan. 1910.

•

Uus seadus tarwitusel.

Teatawasti kinnitati 6. juunil, s. a. uus seadus, mis juurte koduloomade (hobuste jne.) warguste eest wõrdlemisi suurema trahwi määrab kui enne. Eila 9. skp. tuli see seadus Riia ringkonnakohtu istumisel Tartus esimest korda tarwitusele. Nimelt oli kohtu all Luunja walla talupoeg J. Hendrikson. Teda süüdistati selles, et ta öösel wastu 8. juulit s. a. (nõnda siis pärast uue seaduse kinnitamist) Kawastu walla Reino talu koplist hobuse ära warastanud oli. H. tunnistas oma süü üles, mis järele ka kohus, seda tähele pannes, et ta enne kunagi kohtu all ei ole olnud, talle kõige wäiksema trahwi $2^1/_2$ a. wangiroodu mõistis. —uu.

•

Riia õpekonna ringkonna inspektor Bukowitski

on kolmapäewal, nagu Riia lehed kuulewad, rewiderimise otstarbel Tallinnasse ja Paldiskisse sõitnud.

•

Hobusewarguse pärast sunnitööle.

10. detsembril harutas Riia ringkonnakohus meie linnas Wiljandi Kõo walla liikme J. Mikk'u asja, keda selles süüdistati, et ta 28. juunil s. a. kellegi Kitsingu 2 hobust ära oli warastanud. Kohus mõistis ta 6. juunil kinnitatud seaduse põhjal — wiieks aastaks sunnitööle. —uu.

•

Kolm kinematografi!

„Meil „töötab" juba üks kinematograf kauemat aega, ja nüüd on weel kaks sarnast teoksil. Loodawad muidugi hääd lõikust jõulu ajal. Kuid meie arwame, et jõuluwanamehel meie tarwis paremaid asju teada pärast on, kui niisuguseid balagani-lõbustusi.

•

Sopakirjanduse mõju all.

Selle päälkirja all jutustab „Dsj. Wehstn." järgmist: „25. now. kadusiwad 2 kooliõpilast, 13-aastane Otto K. ja 12-aastane Martin N. ära. Poisikestega ühes oli ka kaunis summa raha kadunud. 28. oktobril sai Otto ema Tapalt kirja, milles Otto teatab, et ta ühe neiu pärast on ära põgenenud ja temaga üheskoos Riiast lahkunud. Põgenenud kooliõpilased on sübitad sopakirjanduse lugejad olnud. Mis edasi sünnib, seda wõib enesele ette kujutada: poisid wõetakse kinni — wõib olla mõne uue rumaluse juures — ja saadetakse Riiga tagasi.

•

Alewisades

ei riputatud tänini pea sugugi liiwa kõnniteedele, mispärast sääl sagedasti otse hädaohtlik oli käia. Wist on nüüd asja tarwilisel kohal tähele panema hakatud, sest kordnikud käiwad nüüd majaomanikude juures käskimas, et liiwa uulitsatele riputataks, ühtlasi seletades, et majaomanikud õnnetuste eest, mis libeda kõnnitee tagajärjel juhtuwad, wastutama peawad. A. R.

Telegrammid.

Wienis, 8. dets. — Saadikutekogu lõpetas seaduseplaani esimese lugemise, mis walitsusele woli annab Balkani riikidega kaubalepinguid teha, ja andis tema kommisjoni kätte. Siis wõetas ta weel mitu seaduseplaani läbi.

Wienis, 9. dets. — Saadikutekogu wõttis ajutise eelarwe wiimasel lugemisel wastu.

Wienis, 9. dets. — Friedjungi protsess lõppes seega, et mõlemad kaebtusealused wabaks mõisteti.

Budapestis, 9. dets. — Saadikutekogu harutas iseseiswuslaste pahema tiiwa mehe Hollo ettepanekut keisrile adressi saata, et 1. jaanuaril 1911 Ungarisse iseseisew pank asutataks. Pääminister Wekerle waidles ettepaneku wastu ja ütles, et iseseisew pank Ungarile laenamise raskeks teeb. Hollo ütles selle pääle wastates, et isegi wäiksed rahwused iseseiswaid pankasid püüawad asutada. Hollo ettepanek wõeti 133 häälega 98 wastu wastu.

Brüsselis, 9. dets. — Kuningas Leopoldi surnukeha wiidi piduliselt losssi kabelisse. 10. detsembril maetakse ta maha. Saadikutekogu oli koos aadressi walmistamas, mis 10. detsembril kuningas Albertile ära antakse. Sotsialistide juhataja Vandervelde nõudis, et adressi lahtisel koosolekul harutataks, aga saadikutekogu presidendi ütles selle ettepaneku koduxorra wastu käiwat. Siis lahkusiwad sotsialistid koosolekult. Kinnisel koosolekul wõeti siis kommisjoni poolt ettepandud adreis wastu.

Lissabonis, 9. dets. — Uue kabineti liikmeteks on edumehed. Pääminister on Beirao, wälimiste asjade minister Villaca, sisemiste asjade minister Diaz Costa. Kabinett awab 20. detsembril kongressi, aga määrab ta koosolekutele otsekohe kaheks kuuks waheaega, et uue walimisiseaduse ja põhjusseaduse muutmise ettepanekuid walmistada.

Roomas, 9. dets. — Saadikutekogu wõttis seaduseplaani wastu, mille järel kaubalaewastikusse puutuwad asjad mereministeeriumi alla seatakse ja läks kuni uue kalendri 10. weebruarini waheaega pidama.

Söulis, 9. dets. — Korea pääministrit Ji'd haawati odaga surmawalt. Minister oli wäikese Jaapani wankriga sõitmas, kui üks 20-aastane korealane talle odaga kallale tungis ja talle kõhtu ja kopsu surmawaid haawu lõi. Minister wiidi haigemajasse. Woorimees, kes ka odahaawu sai, suri. Kurjategija wõeti kinni.

Permis, 9. dets. — Linnawolikogu erakorraline koosolek määras politehnikumi asutamiseks 200.000 rubla.

Wienis, 9. dets. — Saadikutekogu wõttis seaduse lõpulikult wastu, mis walitsusele woli annab kaubanduslist wahekorda Balkani riikidega korraldada. See seaduse osa, mis Rumenia kohta käib, wõeti 277 häälega 155 hääle wastu wastu; muud osad, mis teiste Balkani riikide kohta käiwad, wõeti nimelisel hääletamisel 243 häälega 181 hääle wastu wastu. — Saadikutekogu läks jõulupühi pidama.

Wienis, 10. dets. — Friedjungi protsess on seega lõppenud, et kaebajad ja kaebtusealused kokku on leppinud. — Pariisi leht „Temps" ütleb: Krahw Aehrenthal näeb nüüd küll, kui kardetaw see on nõudanimetatud saladokumentisid tarwitada, ja annab oma agentidele selle järel juhatusi.

Ungari uus pääminister.

Budapestis, 10. dets. — Endine rahaminister Lukatsh nimetati pääministriks ja sai woli poliitiliste erakondadega uue kabineti asutamiseks läbirääkimisi alata. (Tähendus: Lukatshil, kes „wabameelses" Tisza ministeeriumis rahaminister on olnud, ei ole praeguses saadikutekogus poolehoidjaid. Walitseda wõib ta ainult, kui nüüdse saadikutekogu enamuseerakonnad ta'ga lepiwad. Alles mõne päewa eest on ta Justiga läbirääkimisi pidanud, millest aga, niipalju kui kuulda, midagi wälja ei ole tulnud.)

Kuningas Alberti troonikõne.

Brüsselis, 10. dets. — Kuningapaar sõitis piduliselt päälinna. Kuningas wandus saadikutekogus, kus ka senatorid koos oliwad, põhjusseadusele ustawust, esiti Prantsuse ja siis Flaami keeli. Siis luges ta troonikõne ette, kus Belgia iseseiswuse muretsejatest, walitsejasoo asutajast Leopold I. ja kiitwate sõnadega ka Leopold II. kõneldakse. Troonikõne lõpp seletab pikalt monarhi kohustest ja ütleb, et kuningas maa wõimu peab hoidma, rahwa häält tähele panema, waeste saatust kergendama ja õiguse teener ja sotsialse rahu alalhoidja olema. — Kuningat ja ta abikaasa terwitati waimustatult.

•

Washingtonis, 11. dets. — Ühisriikide konsuli sõnume järel on Rama lähedal Nikaraguas rewolutsionääride juhataja Estrada ja endise presidendi Zelaya wägede wahel lahing olnud, kus 900 meest surma on saanud ja 2000 wõitlusewõimetuks on jäänud. Sõjawägede seltsikord on kurb.

Kohalik elu.

Koolide puudus.

Kuna meie linnas wiimastel aastatel rahwaarw kiiresti kaswab, näeme aga koolide aruanneteft, et üleüldine kooliskäijate laste arw wäheneb. Möödaläinud 1908 a. lõpul oli kooliskäijate arw üleüldse 1041, kuna tänawu see arw 1023 pääle on langenud. Põhjuseks on koolide puudus. Möödalainud aastal, kus linn K. Wilhelmioni eraalguskoolile 1000 rubla abiraha andis, suutis see kool 129 lapsele õpetust anda. Nüüd aga, kus linn abiraha ära wõttis, jäi kool seisma ja paljud kooliskäijatest pidiwad kodu jääma, sest et teistes algkoolides nende jaoks enam ruumi ei leidu.

Kooliskäijate arw meie koolides on praegu:

	poisśl.	tütarl.
Kolmeklassilises linnakoolis	132	—
Tütarlaste linnakoolis	—	130
Linna alguskoolis	110	38
Ministeriumi koolis	112	105
Eesti Harid. s. tütarl. progümn.	—	94
Saksa poisslaste progümnas.	73	—
Proua Knüpfferi erakoolis	19	61
Greeka-Õigeusu kirikukoolis	69	32
Preili Bloßfeldti eraalguskoolis	10	15
Proua Glagolewsky eraalgusk.	—	11
Saksa Käsitööl. S. õpilaste kool.	12	—
Summa	537	486
	1023	

Puurkaewu asjus

teatab kohalik Saksa leht, et kaewu wesi, mis omal ajal Tartuse läbikatsumiseks saadeti, ammoniagist ja salpetri happest waba olla, nõnda, et kartus, et kaew mõne solgiwee toruga ühenduses oleks, täieste asjata on. Organilisi jaoksi leiduda wees harilikus rohkuses ja need rikkuda osalt ka wee hääd maitset, niisama olla wesi pesemiseks kõlbmata, sest et ta liig kõwaks tunnistadi. Kahe wiimase puuduse kõrwaldamiseks otsustatud kaewu weel sügawamaks puurida. Praegune sügawus on üle 300 jala.

Muudatused ametnikkude seas.

Kohaliku postkontori uueks ülemaks on Paide postmeister Jelisejew nimetatud. Hra Jelisejew oli omal ajal Wiljandis endise postmeistri Heydocki abiliseks ja nimetati siit Paidesse postkontori ülemaks.

Kreispolitsei walitsuse sekretär Aleksandrow on oma koha päält wabatahtlikult lahkunud. Sekretäri kohusid täidab kreispolitsei lauaülem J. Tüits.

Uus Eesti linnawolinik.

Nagu kohalik Saksa nädalaleht „Felliner Anzeiger" teatab, on linnawolinikust tagasiastunud F. Feldti asemele wolinikkude kandidat majaomanik Eduard Pohl astunud.

Tütarlaste gümnasiumi

asjus on linnawolikogu oma wiimasel koosolekul otsuseks teinud, juhtumisel, kus kroonu poolt Wiljandisse tütarlaste gümnasiumi käima panna soowitakse, walitsusele sellega wastu tulla, et tulewikus see summa, mis linnawalitsus nüüd tütarlaste linnakooli ülespidamiseks iga aasta annab, gümnasiumile saaks antud. Ni siis kool kooli kulul.

Karskuse Selts „Wabadus"

pani laup. 12. dets. Wiljandi Eesti Põllumeeste Seltsi saalis sõna tõsises mõttes rahwa õhtu, sest piletid oliwad wõrdlemisi odawad — 15 k. ilma tantsuta. toon[illegible]. Piletid oliwad kaunis hulgale rahwast sisse meelitanud, selle pääle waatama et pittu meestel seesamal ajal Käsitööliste Seltsi saalis näokatte-pidu, wõi õigemini ütelda — joomapidu oli. Eeskawas oli: hra Kwiksoni kõne „Onnest", kaks näitemängu: Tihebhowi „Pulmad" ja Moliere „Sunnitud abielu" ja ilulugemised. Näitemängud oliwad tegelastel wõrdlemisi peaste pähe õpitud ja weeresiwad sellepärast kaunis kenaste üle näitelawa. Ilulugemisi wõib ka kordaläinuks pidada iseäranis hra Wanakamari poolt ettekantud Kalewipoja ja Soomesepa riid. Nad ja Seitsmes muinasjutt. Tuleb aga selle peale tähendada, et ta liig weiderdama on õppinud ja Kalewipoja ja Soomesepa riidu kujutades kärkis ta Kalewipoja teguid kujutades oma hääle ära, kuna aga kangelase Kalewipoja omad sõnad selle tõttu mõjutaks jäiwad. Üleüldises kokkuwõttes wõib aga rahwa õhtut kordaläinuks pidada.

Kantremaa ministeriumi kooli asjus

peeti eila 13 skp. koosolek ära, kus otsustadi kindlaste kooli käima panna. Umbes 20 majaperemeest on juba alla kirjutanud. Hra Lakin rahwakooli inspektor katsub omalt poolt kõik teha, et kroonu poolt abiraha saaks. Nüüd kus Wiljandis koolide küsimused päewakorral on, soowime uuele koolile omalt poolt kõigeparemat edu ja kordaminekut.

Kodumaalt.

Mõisakülast. Laupäewal, 5. dets., pani meil Pärnu Eesti Karskuse Seltsi siine osakond hra Kõwa saalis pidu toime. Ettekandeks oliwad mõned laulud siinse naestekoori poolt, ilulugemine ja L. Koidula näitemäng „Säärane mulk." Laulud kõlasiwad kenasti, ainult oliwad liga üheloodilised. Ilulugemisest wõis neiu Sepa ja hra Blacherwiti omadega kaunis rahul olla, kuna teised küll weel soowida jätsiwad. Näitemäng läks aga kõigil mängijatel hästi ja loomulikult, iseäranis aga Juhiil. Pidu toimetajaks oliwad siinsed naesterahwad ja sellepärast weit ringi pidude iseäranis palju naesterahwaid koguned — eli eitelid, keda muidu küll kunagi pidul ei nähte. Sissetulek olla kuulu järele üle kaja rubla.

„Rahw. Päewl."

Simunast. Kärust. Siinsed põllumehed hakkawad linadekaswatamist wähemaks jätma ja enam rõhku karjakaswatamise peale panema. Enne, kui linad hästi wälja andsiwad ja head hinda maksiwad, ei pannud seda tähelegi, et karjasaadustes alatised kindlad rahallikad on. Nüüd, kus linad mitu aastat järgemööda äpardasiwad ja wähe hinda maksawad, hakkab põllumeeste waadetes asja peale pööre walmima. Aga kuna asi alles alustusel on: ei ole karjad ega ka karjamaad otstarbekohaselt seatud. Sellepärast lõigatakse endistele rabakarjamaadele kraawid sisse ja lastakse kuiwaks ning peetakse palju põlluheina maas, kuna mõni aasta tagasi põlluheina külwamist harwa ette tuli. Ka loomanaerite kaswatamisega on katseid tehtud. Neist ei ole aga suurt abi tulnud, sest siinsetel peremeestel puudub seks tarwiline teadus ja asjakohane praktika. Sellegi peale waatamata, et esimesed katsed nurja läksiwad, ei panda seja püsse rüpre. Head hoogu asjale annab harulbdane hea naerisaak Käru mõisas, mis oma põldudega küla talude wahel asub. Paar aastat tagasi tehti mõisas naerikaswatamisega hakatust, aga wäikesel mõõdul. Tänawu oli aga naerid 2½ tiinuast külwatud. Küll ei olnud maa sugugi otstarbekohane, aga sellegi peale waatamata kaswasiwad naerid 15—18 n. suureks. Üleüldine saak oli wakamaa pealt 450 Nua wakka. Kui suur abi sarnane saak tänawusel heinakehwal aastal lehmatoidule annab, on kaugu tarwitaw. — Praegu on Kärus kaks piimatalitust, kes talude piima ära ostawad ja maksawad mõlemad meierid 6 kop. rõõsapiima toobist.

Koolimaja õnnistamine. Laupäewal, 12. detsembril kell 12 lõuna ajal on Simuna Nooreseo Kadwatusseltsi uue maja, mis ühtlasi ka koolimaja ja Laenu ja Hoiu ühisuse ainpaik on, õnnistamine. Maja ehitamine algas 1908. aasta kewadel ja wõeti wastu 4. detsembril s. a. Maja on paekiwidest tehtud ja kolmekordne. Kolmanda korra peal on pidusaal, mis 12 süld a pikk on. Hoone läks 20 tuhande rubla ümber maksma.

„Päewaleht."

Toimetusele tulnud kiri.

Auustatud „Rahwalehe" toim. palun järgmistele ridadele lahkeste ruumi lubada.

Käesolewa aasta „Rahwalehe" 13 nr. kirjutas keegi Karksi-Nuiast, et keegi Pahuwere peremees linakaupmeest petta tahtnud ja märjaks tehtud linad müügile toonud. Onneks saanud kaupmees asjast aru ja laskinud linamüüa üle politseikordniku protokolli teha. See asi oli nüüd 3. jaoskonna rahukohtuniku juures läbi waadatud ja selgeks tehtud, et Pahuwere peremehe linad mitte märjad ei ole olnud, nagu kaupmees seda tunnistas. Linad anti peremehele tagasi.

Auuwakikult

Pahuwere peremees.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja A. Tõllasepp
Tegew toimetaja H. Ramking.

Täna on „Kirjandus ja teadus" laasas.

Metallist
hauapärgasid
ka suures wäljawalikus ja soowitab neid gas suurustes wabriku hindadega
Richard Trühl,
Kauba uulitsas № 7 wastu endist wangimaja.

Teega annan teada, et ülemapoolse lubaga meie kauplustes Paistus, Holstres ja Tuhalanes
postmarkide
müük awatud on.
Omast kauplustest soowitame kaubatarwitajatele pühadeks
igasugust kaupa:
nagu suhkurt, kohwi, theed, Schmidti jahusi, jõulu konfektisi jne., niisama aga ka mitmesuguseid riide kaupasid, mida uuelt olemie saanud. Suur wäljawalik piltpostkaartisi on kauplustes olemas. Auustusega
Paistu Kaubatarwit. Ühisuse juhatus.

Haritud perekonnast
noormees,
kes põlluasjandust ja karjakaswatust põhjalikkult ära õppida soowib, wõib ülesanda Wana-Wõidu mõisa walitsuse juures.

Hästi minew pood
wähese kaubaga Tall. Wilj. raudtee lähedal on ette tulnud juhtumise pärast 1-sest jaanuarist 1910 saada.
Poe tarwis on 5 wakamaad põldu. Järel küsida J. Alweri nahakauplusest Wiljandis.

Wiljandi Eesti Hariduse Seltsi koolis on
wastuwõtmise eksamid:
reede 18. detsembril k. 9 hom.
reede 8. jaanuaril k. 9 hom.
laupäew 9. jaanuaril k. 9 hom.
Eestseisus.

Igasugu
Jõulu raamatuid.
Jõulu albumisid.
Ärarebitawaid ja teisi kalendrisi.
Jõulupuu ehteid ja Küünlaid.
Laste mänguasju.
Muusikariistu.
Imeilusaid Jõulu- ja Uueaasta-Postkaartisid
soowitab üksikult ja hulgawiisi
A. Tõllasepp'a rmtkpl.
Tartu uul. oma majas.

Uusi
Gramofoni nootisid
1 rbl. 25 kop. tükk, soowitab
A. Tõllasepp'a
raamatu ja muusikariistade kauplus Wiljandis, Tartu uul.

Tellimised 1910. a. pääle on awatud!
Põllutööleht
Eesti Põllumeeste seltside ja ühistegewusliste asutuste ühine häälekandja ilmub 1910 a. uuel alusel ja uuendatud jõul Eesti põllumeeste seltside ja ühistegeliste asutuste ühisel wäljaandel.
Wastutawaks wäljaandjaks on Eesti Põllumeeste Selts, Tartus.
Wastutaw toimetaja cand. A. Eisenschmidt.
Abitoimetajale on kutsutud agr. J. Mägi, karjakaswatuse osakonna tegewaks toimetajaks Dr. agr. J. Raamot.
Ühistegewuse edendamiseks ilmub kord kuus „Ühistegewuse leht", cand. A. Hanko toimetusel. „Põllutöölehe" tellijad saawad „Ühistegewuse lehe" hinnata saata.
„Põllutöölehe" lisadena ilmuwad weel:
„Käsitööleht" kuukiri naesterahwa käsitöö ja kunst käsitöö edendamiseks. Tegew toimetaja pr. E. Saral.
„Aiatööleht" kuukiri aiatöö ja mesilasepidamise edendamiseks. Tegew toimet. hra M. Reinik.
Tellimise hind:
„Põllutööleht" ühes „Ühistegewuselehega" aastas postiga 3 rbl. [illegible] kop. postita aastas 2 rbl. 50 kop. poolek aastas [illegible]
„Ajatööleht" ühe aastas postiga 1 rbl. 30 kop. postita 1 rbl. [illegible] kop. poolek [illegible]
„Käsitööleht" ühe aastas postiga 1 rbl. 50 kop. postita 1 rbl. 25 kop.
„Ühistegewuseleht" aastas postiga 75 kop., postita 50 kop.
Ühes Põllutöölehega maksawad:
„Aiatööleht" aastas 50 kop. poolest aastas 30 kop.
„Käsitööleht" [illegible] 1 rbl. [illegible]
Tellimisi wõetakse wastu ainult terwe aasta pääle 1. jaanuarist alates ja poole aasta pääle 1. jaan. ja 1. juulist alates.
1907, 1908. ja 1909. aastakäigud on kõik terwelt saada: hind linase riide kõites 2 rbl. 50 kop. heftimult 2 rbl. Saatmise kuludeks aastakäigu päält 50 kop.
Kuulutuste hind [illegible] kop. esimese, taanekuljel 20 k., terwe lehekülg 12 rbl., ½ lehekülge 7 rubla. Korduwate kuulutuste päält hinnaalandust.
Tellimisi wõtawad wastu põllumeeste seltsid ja ühisused, raamatukauplused ja muud ajalehtede tellimiste wastuwõtjad.
Adress kirjadele, rahasaadetustele ja telegrammidele: „Põllutööleht" Tartus (г. Юрьевъ, Лифл.)
„Põllutöölehe" talitus.

Soowitame wäga ilusaid
pildiraami-liistusid,
odawate hindadega. Ka saawad meie töötoas igasugused pildid ja peeglid hästi ja maitserikkalt fiseraamitud.
A. Tõllasepp, Wiljandis.

Trükist ilmusiwad ja on kõigilt raamatukauplejatelt saada.
Kasuline Taskukalender
1910 a. peale IV. aastakäik. Selles kalendris on taskuraamatu osa, meetia kubiksjala ja muud tarwilised tabelid. Hind musta wahariide kõites 25 kop. postiga saates 32 kop.
Wiljandi kalender 1910 a. peale VIII. aastakäik. Hind 3 k.; post. 5 k.
Tellimise adr.: A. Tõllasepp'a raamatukaupl. г. Феллинъ.

Proowige!!
ainult
õigeid „Krem" paberossa
10 tükki 4 kop.
wiit firmas A. S. Maiapari wabrikust Riias, ja
Tõudke selgusele!!
et need oma hääduse poolest sugugi teiste wabrikute 6-kopikalistele paberossidele järele ei anna.

Wõidulaenu piletisi kinnitab
2. jaan. kustutamise wastu 8 rbl. pileti pealt wõttes
Wiljandi Wastastikune Kredit-Ühisus.

T. Nowikowi kauplus
Wiljandis, Tartu uul. A. Tõllaseppa majas. Thieli trahteri kõrwal.
Soowitab
wabriku hindadega
wäga mitmesugusid
emaleritud, klaas- ja portselan nõusid, lillewaasisid, pesunõusid ja igasuguseid köögitarwitusi.
Kõigeparemast wabrikust seina-, lae-, ja laua-
lampisid
ja igas suuruses lambiklaasisid, kõige paremat Hiina theed jne.
Hinnad odawamad kui kusagil mujal.
Kaupmeestele kasulik ostukoht. Palun lahkeste waatama tulla.

Wiljandi Wastast. Kredit-Ühisuse äriseis 1. detsembril 1909 a.

Aktiv:			Passiv:		
Kassa	13197 r.	41 k.	10% liikmemaks	43772 r.	— k.
Liikmemaks keskpangas	500	—	Tagawara kapital	301	31
Diskonto wekslid	277283	45	Osakasu tagawara kapital	137	61
Protesteeritud wekslid	258	—	Hoiusummad: a) tähtajal.	159583	56
Konto-Korrent arwe	33303	14	b) jooksw. a.	102192	77
Wäärtp. wastu am. laen. ar.	350	—	Wäljamaksmata osakasud	414	90
Korrespond.: Conto Loro	4935	64	Korrespond.: Conto Loro	7512	58
Conto Nostro	10157	15	Conto Nostro	11511	15
Makstud protsendid ja kom.	2182	98	Saadud protsendid ja kom.	15911	23
Liikuw warandus	528	99	Ülemineewad prots.	2186	48
Ärikulud	3493	79	Kroonu maksud	87	48
Tagasimaksetawad kulud	1105	37	Wäljam. 1908 a. puht. kasust	272	—
Mitmesugused sum.	143	25	Mitmesugused summad	978	65
	347901 r.	72 k.		347901 r.	72 k.

Wekslisi ja mitmesuguseid dokumentisi kommisjoni pääl R. 10516.55

Juhatus.

Suur tagawara ohja-, köie nööri, heeringaid, soola, rauda, jahu, seebikiwi, sigurid ja palju muud talurahwa kaupasid. Soowitab omast ladust kõige kasulikumate tingimistega — jällemüüjatele kui ka tarwitajatele
Wiljandi Kaubatarwitajate-Ühisuse kauplus.

A. W. Wernche kauplus
Wiljandis.
soowitab suures wäljawalikus
Jõulupühadeks iseäranis odwa hindadega
riide ja kolonial kaupasid.
!! Kaupmeestele kõrged protsendid !!

A. Tõllasepp'a trükk, [illegible]